

Handläggare
Sundequist Karin
Thorn Magnus

Datum
2017-09-04

Diarienummer
KTN-2016-0161
UBN-2017-0728

Kulturnämnden

Delrapport – modell för kulturgaranti för barn och unga

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att ta emot delrapport gällande tillgången till kultur i förskola och skola i Uppsala kommun.

Sammanfattning

Kultur- och utbildningsnämnderna har av kommunfullmäktige fått i uppdrag att utveckla barns och ungas möjligheter att utöva och uppleva kultur i skolan. I föreliggande ärende presenteras en nulägesanalys vad gäller barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola, kulturaktörer inom området, befintliga stöd- och samarbetsformer, aktuell kostnadsfördelning inom kommunen, förutsättningar och hinder för förskolor och skolor att ta del av kultur samt förslag som kan underlätta för förskolor och skolor att införliva kultur i undervisningen. I en kommande rapport framläggs förslag på en modell för kulturgaranti för barn och unga samt på en struktur som stärker samarbetet mellan kultur- och utbildningsförvaltningarna runt kultur i skolan.

Ärendet

Bakgrund

Kulturnämnden och utbildningsnämnden har i Mål och budget 2017-2019 fått i uppdrag från kommunfullmäktige att utveckla barns och ungas möjligheter att utöva och uppleva kultur i skolan, bland annat genom en kulturgaranti. Kulturnämnden har samordningsansvaret för de två nämnderna. De åtgärder som båda nämnderna formulerar i verksamhetsplanen för 2017 för att genomföra uppdraget är att samverka med varandra i arbetet med en kulturgaranti i syfte att ta fram en gemensam målbild och strategier för genomförande.

Utredningsdirektiv

Kulturförvaltningens avdelning för strategi och omvärld har fått i uppdrag att i samarbete med utbildningsförvaltningens avdelning för systemstöd ta fram en modell för kulturgaranti. Enligt beslutat direktiv består utredningen i att göra en nulägesanalys vad gäller barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola, kulturaktörer inom området, befintliga stöd- och samarbetsformer samt aktuell kostnadsfördelning inom kommunen. Utvecklingen av en kulturgaranti innebär att behovet av befintliga stödformer kommer att förändras, och i utredningsarbetet ingår därmed att undersöka förutsättningarna för olika berörda stödformer närmare.

Utredningen ska vidare undersöka förutsättningar och hinder för förskolor och skolor att ta del av kultur samt presentera förslag som kan underlätta för förskolor och skolor att införliva kultur i undervisningen och som därmed säkrar en likabehandling av kommunens elever vad gäller tillgången till kultur. Förslagen avser bland annat aspekter som transportmöjligheter, samordning, lokaltillgång och kulturombudsfunktioner. Arbetet består också i att undersöka förutsättningarna för att stärka samarbetet mellan kultur- och utbildningsförvaltningarna runt kultur i skolan och att beskriva en styrmodell som säkrar en garanti i praktiken. Utredningen presenterar förslag på modell för kulturgaranti med konsekvensanalys vad gäller ansvarsfördelning, genomförande, effekter och kostnader för kommunen.

Förvaltningarnas utredningsarbete sker i dialog med skolledare, pedagoger och verksamheter, för att ta vara på befintlig erfarenhet och kompetens som finns runt att arbeta med kultur som pedagogiskt redskap, samt för att säkerställa en slutlig modell som är kompatibel med skolans organisation, planering och kunskapsmål. Kultur- och utbildningsförvaltningarna ska tillsammans undersöka möjligheterna att utveckla en digital pedagogisk plattform för förskolor och skolor, där Kubik Uppsala Pedagog blir en viktig beståndsdel bland andra pedagogiska resurser.

Kartläggning av barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola

Som ett första steg mot att skapa effektiva förutsättningar för förskolor och skolor att kunna ta del av kultur har kulturförvaltningen genomfört en kartläggning av barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola. Kartläggningen innefattar kulturaktörer som erbjuder kultur till förskola och skola, befintliga former och förutsättningar för stöd och samarbete inom området. I rapporten behandlas kulturens roll i läroplanen och begreppet kulturgaranti. Rapporten definierar även utvecklingsbehov för att kunna utforma en modell för kulturgaranti och säkerställa barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skolan.

Förvaltningarna kommer i ett andra steg att utreda förutsättningar för smidiga samarbetsstrukturer och effektiva kommunikationskanaler till förskola och skola runt kultur, förutsättningar för styrning av verksamhet för att uppnå en reell garanti för barn och unga, tydligt kopplad till läroplan och kursplan, samt förslag på modell för kulturgaranti. Arbetet sker i dialog med berörda verksamheter.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen medför inga ytterligare ekonomiska konsekvenser än kulturförvaltningens och utbildningsförvaltningens arbetsinsatser vilket ryms inom respektive budgetram. I framtida utvecklingsarbete måste kulturnämnden ta hänsyn till behov av såväl investeringar som utökad driftsbudget inom nämndens ansvarsområde.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson

Direktör, chef för kulturförvaltningen

Bilaga Kultur i förskola och skola

Kultur i förskola och skola

2017-09-04

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Kartläggningens omfattning	4
1.3	Kartläggningsunderlag	4
1.4	Avgränsningar	5
2	Styrdokument och planeringsförutsättningar	7
2.1	Mål och budget 2017-2019.....	7
2.2	FN:s konvention om barnets rättigheter	7
2.3	Kulturpolitiska mål.....	7
2.4	Läroplaner för förskola och skola.....	8
2.5	Utbildningsförvaltningens planeringsförutsättningar	9
3	Kultur i läroplanen.....	10
3.1	Gemensamma formuleringar	10
3.2	Skolans uppdrag	10
3.3	Forskning angående kulturen i läroplanen	11
4	Kulturgaranti – en översikt.....	13
4.1	Definition av begreppet kulturgaranti	13
4.2	Kulturgaranti i andra kommuner	15
4.3	Kultur i förskola och skola i större kommuner.....	20
5	Befintligt kulturutbud för förskola och skola i Uppsala.....	25
5.1	Bild/form	25
5.2	Dans.....	25
5.3	Film och media.....	26
5.4	Kulturarv och kulturmiljö.....	26
5.5	Litteratur.....	26
5.6	Musik.....	27
5.7	Teater.....	27
5.8	Övrigt	27
6	Befintliga stödstrukturer för kultur i förskola och skola	29
7	Tillgång till kultur i förskola och skola 2015	30
7.1	Barn och unga i förskola och skola 2015	30
7.2	Kultur i förskola och familjedaghem.....	30
7.3	Kultur i förskoleklass och grundskola.....	35
7.4	Kultur i gymnasieskolan.....	40

8	Former för samarbete i Uppsala kommun	43
9	Kommunens kostnader för kultur i förskola och skola.....	45
10	Förutsättningar och hinder för kultur i förskola och skola	46
10.1	Brist på samordning.....	46
10.2	Organisationsstruktur	49
10.3	Brist på ekonomiska resurser	52
10.4	Utbud.....	53
10.5	Transport till och från kulturutbudet	54
10.6	Tillgång till lokaler.....	55
10.7	Stödstrukturer.....	56
10.8	Koppling mellan kulturupplevelsen och den pedagogiska processen	57
10.9	Skolbibliotekens roll.....	57
11	Utvecklingsbehov av kultur i förskola och skola i Uppsala kommun	59
11.1	Samordning	59
11.2	Struktur.....	59
11.3	Logistik.....	61
11.4	Utveckling av pedagogisk plattform	62
12	Slutdiskussion.....	63

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Uppsala kommuns kultur- och utbildningsförvaltningar har ett gemensamt uppdrag att ta fram en modell för kulturgaranti, som ger barn och elever i förskola och skola rätt att ta del av kulturupplevelser under skoltid. Det gällande kulturpolitiska programmet har som målsättning att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning, och att motsvarande mätbara mål bör formuleras även för musik och andra konstformer. Kulturgarantin är tänkt att erbjuda en struktur som stärker möjligheterna för förskolor och skolor att ta del av kulturupplevelser.

Som ett första steg mot att skapa effektiva förutsättningar för förskolor och skolor att kunna ta del av kultur har kulturförvaltningen genomfört en kartläggning av barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skola. Kartläggningen innefattar även kulturaktörer som erbjuder kultur till förskola och skola, befintliga former och förutsättningar för stöd och samarbete inom området.

Förvaltningarna kommer i ett andra steg att utreda förutsättningar för smidiga samarbetsstrukturer och effektiva kommunikationskanaler till förskola och skola runt kultur, förutsättningar för styrning av verksamhet för att uppnå en reell garanti för barn och unga, tydligt kopplad till läroplan och kursplan, samt förslag på alternativa modeller för kulturgaranti.

1.2 Kartläggningens omfattning

Kartläggningens andra del anger styrdokument som berör arbetet. Den tredje delen behandlar kulturens roll i läroplanen, samt internationell forskning i ämnet. Den fjärde delen förklarar begreppet kulturgaranti och ger exempel på hur kommuner med och utan kulturgaranti arbetar med kultur i förskola och skola. Den femte delen redogör översiktligt för det kulturutbud som Uppsalas förskolor och skolor kan ta del av. Den sjätte delen redovisar vilka stödformer för kulturverksamhet som förskolor och skolor kan söka. Den sjunde delen presenterar de olika skolformernas nyttjande av kultur, utifrån den statistik som kulturförvaltningen haft tillgång till. Den åttonde delen beskriver hur samarbetet inom kommunen runt kultur i förskola och skola ser ut, och den nionde delen redogör för kostnadsfördelningen inom kommunen. Den tionde delen föredrar de förutsättningar och hinder för kultur i förskola och skola som kartläggningen påvisat. Den elfte delen framställer utvecklingsbehov för att kunna slutföra nämndernas uppdrag, utforma en modell för kulturgaranti och säkerställa barns och ungas tillgång till kultur i förskola och skolan. Den tolfte delen innehåller en avslutande diskussion.

1.3 Kartlägningsunderlag

Statistiken som används i kartläggningen av kultur i förskola och skola utgår från de barn som var inskrivna i förskola, grundskola och gymnasieskola i Uppsala kommun i början av höstterminen 2015. Statistiken omfattar inte de barn som gick i förskola eller skola i annan kommun, eller de barn som inte skrivits in i förskola eller skola av någon anledning. Ungefär 130 barn var inskrivna på en "hemskola" men hade sin dagliga undervisning genom en av kommunens resursenheter. Eftersom dessa barn inte tog del av kulturupplevelser genom sin hemskola utan genom resursenheten, så är det resursenheten som förekommer i besöksstatistiken.

1.4 Avgränsningar

1.4.1 Definition av skola

Kartläggningen behandlar tillgången till kultur i förskola och skola i Uppsala kommun. Även annan pedagogisk omsorg för barn i förskoleålder ingår i kartläggningen. I begreppet skola som används i kartläggningen innefattas förskoleklass, grundskola, grundsärskola, resursenheter, gymnasieskola och gymnasiesärskola. Kartläggningen innefattar vidare såväl kommunala som fristående verksamheter.

1.4.2 Definition av kultur

Det kulturutbud som beskrivs i kartläggningen handlar främst om professionell kultur. Professionell kultur kan definieras som ett externt kulturinslag där kulturutövaren inte är en del av den ordinarie verksamheten, och där kulturutövaren har utbildning som ungefär omfattar minst två års heltidsstudier i den aktuella kulturformen. Definitionen är hämtad från Kulturrådets kartläggning av kultur i förskolan, vilken behandlas senare.¹ Kulturupplevelsen kan innebära att barnet är mottagare av en kulturupplevelse eller själv deltar i skapande verksamhet under ledning av professionella kulturutövare.

1.4.3 Begränsning i kartläggningsunderlag

För att vara en attraktiv arbetsgivare har utbildningsförvaltningen som mål att minska lärares och rektorers krav på administration. På det sättet ges lärare och rektorer möjlighet att inom sitt uppdrag både undervisa och dokumentera elevernas utveckling och lärande, vilket är ett omfattande uppdrag. Som en del i arbetet med att minska kraven på administration har man bett kulturförvaltningen att inte göra ett utskick till alla skolor och förskolor med frågan om de tar del av kultur.

Kartläggning av tillgången till kultur i förskola och skola bygger därmed väldigt lite på direkta uppgifter från objektet för undersökningen. För att få fram information har kulturförvaltningen istället tillfrågat kulturutövare om vilka förskolor och skolor som finns i deras besöksstatistik. Data har hämtats från kommunala egenregiverksamheter, kommunala bolag, större kulturinstitutioner med kommunalt stöd samt statliga, regionala och kommunala stödformer för barnkultur.

Kulturförvaltningen har sammanställt besöksstatistik och annan fakta från 2015, för att utifrån detta få fram vilka förskolor och skolor som inte tagit del av det kartlagda kulturutbudet under året. I de fall enheterna saknas i statistiken har kulturförvaltningen kontaktat dessa enheter för att undersöka varför kultur nyttjas i så liten grad i verksamheten. De skolenheter som kontaktats och som uppger att de har tagit del av kultur på annat sätt har avförts ur statistiken över enheter som inte tar del av kultur.

Utbildningsförvaltningen har bidragit med statistik från grundskolans Skapande skola-arbete och uppgifter om förvaltningens organisation. Kartläggningen behandlar vidare erfarenheter och slutsatser från tidigare kommunala utredningar och satsningar inom barnkulturområdet, samt bygger på offentliga rapporter och vetenskaplig forskning inom området.

Kartläggningen berör inte antal elever eller klasser som upplevt kultur utan antalet skolor, då ingen annan statistik varit möjlig att ta fram. Vissa kulturaktörer har flera tusen besökare från förskolor och skolor varje år, men ofta handlar det om samma skolor som återkommer flera gånger, och ofta även samma elever. Att en skola upplevt en kulturupplevelse behöver således inte innebära att alla elever fått ta del av upplevelsen utan det kan handla om en mindre grupp. För att få veta vilka specifika stadier, årskurser eller elever som tagit del av kultur hade skolorna behövt tillfrågas direkt.

¹ *Kultur på barnens villkor: en kartläggning av professionell kultur i förskolan*. Kulturrådet 2016, 7.

Skolstatistiken har hämtats från kommunens datasystem för verksamhet och budget. Då vissa tekniska problem upptäcktes i systemet under kartläggningsperioden kan vissa siffror avvika från verkligheten, men avvikelserna är så små att statistiken visar en rimlig bild av verkligheten.

2 Styrdokument och planeringsförutsättningar

2.1 Mål och budget 2017-2019

Ett av målen för Uppsala kommun är att Uppsala ska vara jämlikt och erbjuda goda levnadsvillkor för kommuninvånarna. För att komma närmare målet har kultur- och utbildningsnämnderna tillsammans fått uppdraget att utveckla barns och ungas möjligheter att utöva och uppleva kultur i skolan och på den fria tiden, bland annat genom kulturgaranti.² Den del av uppdraget som gäller barns och ungas tillgång till kultur på fritiden har kulturnämnden genomfört genom att utveckla Uppsala kulturskola och besluta om en ny stödform för organisationer som erbjuder barn och unga möjlighet att utöva kultur på sin fritid.³

2.2 FN:s konvention om barnets rättigheter

Barnkonventionen slår fast att alla barn har vissa grundläggande rättigheter, flera av dem kopplade till kultur. Artikel 13 hävdar att barnet ska kunna ”söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller genom annat uttrycksmedel som barnet väljer.” I artikel 27 formuleras barnets rätt till ”den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling”, i vilken kulturen kan sägas ha en viktig roll. Framför allt är det i artikel 31 som kulturens roll för barn och unga lyfts fram. Där stipuleras att barnet inte bara ska ha rätt att ”fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet” utan även att de länder som undertecknat konventionen ska främja barnets deltagande. Konventionsstater ska vidare ”uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet”.⁴

2.3 Kulturpolitiska mål

2.3.1 Nationella kulturpolitiska mål

I de nationella kulturpolitiska målen framhålls att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas och där betonas vikten av att främja allas möjlighet att delta i kulturlivet. Förskolan och skolan, framför allt grundskolan, är här viktiga arenor för kulturpolitiken, eftersom de är de enda platserna i samhället där alla barn och unga samlas oavsett bakgrund och intresse. En liten insats i grundskolan kan nå alla kommunens barn i just den åldern.⁵

För skolans del är kulturella uttryckssätt en del av undervisningen, och den professionella kulturen kan tillföra upplevelser som stärker lärandet och kompetens som kompletterar det pedagogiska arbetet. Men det finns flera aktörer utanför skolans värld som uppvaktar skolan och är i behov av att få nyttja skolan som plattform för att nå alla barn och unga. Kultur är en av många delar i lärandet och för skolans del gäller det att hitta en balans mellan den ordinarie verksamheten och dialogen med omvärlden. Ett fungerande samarbete mellan skola och kulturliv kräver att kulturupplevelser utformas som ett effektivt medel för skolans mål, snarare än att skolan ses som en arena för att nå de kulturpolitiska målen.

² *Mål och budget 2017-2019*, Uppsala kommun, 2016

<https://www.uppsala.se/contentassets/9ffc2cf40f1145ceb326f312ea53d9b5/mal-och-budget-2017-2019>

³ KTN-2015-0125 *Uppdrag om att utveckla lokala kulturskolor*

⁴ *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*, UNICEF Sverige, Stockholm, 2009

<http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>

⁵ *Tid för kultur*, Prop. 2009/10:03

<https://data.riksdagen.se/fil/8F047A82-9577-4855-9426-01A4391118DE>

2.3.2 Regional kulturplan

I den regionala kulturplanen som gäller t.o.m. 2017 anges ett antal utvecklingsområden för den regionala kulturen, bland annat för att uppnå en ökad kulturell delaktighet. Det konstateras att barns och ungas tillgång till möten med professionell kultur stärks genom en kulturgaranti.⁶

2.3.3 Uppsala kommuns kulturpolitiska program

Det nuvarande kulturpolitiska programmet antogs 2005. I programmet formuleras mål för barn- och ungdomskulturen, och vad gäller kultur i skolan har följande fastställts:

En målsättning är sedan länge att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning. Motsvarande mätbara mål bör formuleras även för musik och andra konstformer.⁷

Under 2013 gjordes en översyn av ansvarsfördelningen gällande Uppsala kommuns kulturpolitik, och kommunfullmäktige beslutade att det kulturpolitiska programmet skulle omarbetas av kulturnämnden samt att revideringen skulle samordnas med barn- och ungdomsnämnden gällande insatser inom barn- och ungdomskulturområdet.⁸ Sedan dess har kommunen genomgått en omorganisation där barn- och ungdomsnämnden upphört och där vissa av nämndens ansvarsområden överförts till kulturnämnden. Ett nytt kulturpolitiskt program utarbetas under 2017. Även om det är oklart hur detaljerat det nya programmet kommer att beskriva arbetet med kultur för barn och unga, så är barnkultur fortfarande en prioriterad fråga i processen.

2.4 Läroplaner för förskola och skola

Skolan har ett konkret och förpliktigande kulturruppdrag, enligt läroplanerna för de olika skolformerna. I samtliga läroplaner framhålls skolans ansvar för att utveckla eleverna som individer och samhällsmedlemmar, genom att förse dem med vissa värden och kunskaper, och bland dessa finns ett flertal med tonvikt på kultur. Eleverna ska i skolan få möjlighet att få utöva och ta del av olika konstformer och att få lära känna samhällets kulturutbud. De ska också få lära sig om kulturarv och om olika kulturer, och få verktyg till vidare studier och arbetsliv genom bland annat estetiska kunskaper. I undervisningen i flertalet skolämnen ska såväl intellektuella som praktiska och estetiska aspekter uppmärksammas.⁹

⁶ *Regional kulturplan för Uppsala län 2015-2017*, Landstinget i Uppsala län, Sandviken, 2015, 23
http://www.lul.se/Global/Kultur/Regional%20kulturplan/Dokument/Reg_kulturplan_15-17_web.pdf

⁷ *Kulturpolitiskt program*. Uppsala kommun, 2005, 3

<https://www.uppsala.se/contentassets/784a94a0f2004071ba0c7d4120a95988/kulturpolitiskt-program.pdf>

⁸ KF 2013-11-25 § 277, ärende KSN-2013-0280

⁹ *Läroplan för förskolan Lpfö 98: Reviderad 2016*. Skolverket, Mölnlycke, 2016

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2017). 4 uppl. Skolverket, Mölnlycke 2017

Läroplan för grundsärskolan 2011: Reviderad 2016. 2 uppl. Skolverket, Mölnlycke 2016

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. Skolverket, Västerås, 2011

Läroplan för gymnasiesärskolan 2013. Skolverket, Västerås, 2013.

2.5 Utbildningsförvaltningens planeringsförutsättningar

2.5.1 0-19-årsperspektiv

I Uppsala arbetar utbildningsförvaltningen utifrån ett 0-19-årsperspektiv. Syftet med perspektivet är att alla som arbetar inom Uppsalas förskolor och skolor ska ta lika stort ansvar för att varje barn och varje elev under skoltiden ges förutsättningar att kunna lämna gymnasieskolan med en examen. Varje skolform ska arbeta för att varje barn och varje elev ska få utvecklas till sin fulla potential. Som ett led i det arbetet har det under 2016 tagits fram riktlinjer för att säkra smidiga övergångar inom och mellan skolformer och huvudmän. Alla verksamheter har ett gemensamt ansvar kring uppdraget och utbildningsförvaltningens organisation baseras på ett strategiskt tänkande utifrån perspektivet.¹⁰

2.5.2 Kultur och skolans kompensatoriska uppdrag

Skolan har enligt skollagen ett kompensatoriskt uppdrag, vilket innebär att barn ska få stöd att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Genom särskilda satsningar ska skillnader i olika barns förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning minskas.¹¹ Idag finns stora skillnader i elevers uppväxtvillkor och förutsättningar. Utbildningsförvaltningens ambition är att göra skillnad genom medvetna insatser, där man styr medel efter skolornas behov för att skapa förutsättningar för kulturupplevelser och därmed möjliggöra för elever att hitta nya intressen.¹²

2.5.3 Övergripande målsättning för Uppsala kommuns grundskolor

I den handlingsplan som utbildningsförvaltningen tagit fram för sitt arbete med Skapande skola formuleras en övergripande målsättning gällande kultur:

Utbildningsförvaltningen arbetar för att alla barn och ungdomar med Uppsala som hemkommun ska nå bästa möjliga kunskapsresultat utifrån sina unika förutsättningar. Estetiska läroprocesser bidrar till att varje individ utvecklar, fördjupar och breddar sin kompetens. Det leder till ökade möjligheter att ta del av och förstå omvärlden, samt att bli en aktiv producent och därmed till att höja livskvaliteten nu och i ett livslångt perspektiv. Kulturella och konstnärliga uttryck integreras långsiktigt i grundskolans vardagliga arbete, med intentionen att eleverna ska använda sin nyfikenhet och kreativitet fullt ut.¹³

¹⁰ UBN-2017-0961 *Kvalitetsrapport 2016 – uppföljning av pedagogisk verksamhet*

¹¹ *Skollagen (2010:800)* 1 kap 4 §

¹² *Handlingsplan för Skapande skola i Uppsala kommun*, Utbildningsförvaltningen 2017-06-29

¹³ *Ibid.*

3 Kultur i läroplanen

I skolans och förskolans respektive läroplaner kan man läsa om det kulturuppdrag skolan ska arbeta med, och man kan också använda det estetiska lärandet för att hjälpa elever att nå kunskapsmålen såsom de är formulerade i läroplanerna. Det finns olika begrepp med koppling till kultur i de olika läroplanerna. I följande kapitel kommer de delar av läroplanerna som *inte* omfattar de estetiska ämnens kursplaner att behandlas. I ämnen som bild, musik, slöjd och svenska är det en självklarhet att estetiska perspektiv omfattas i kursplanerna.

3.1 Gemensamma formuleringar

Samtliga läroplaner inleds med två delar som beskriver skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer för verksamheten, där flera formuleringar går att koppla samman med kulturupplevelser i förskola och skola.

3.1.1 Värdegrund och uppdrag

Läroplanerna beskriver att det som en följd av samhällets internationalisering blir viktigt att utveckla en trygg egen identitet och att kunna förstå andras villkor och värderingar. En trygg identitet skapas enligt läroplanerna bland annat av en medvetenhet om det egna kulturarvet samt en delaktighet i det gemensamma. Läroplanerna lyfter fram vikten av att eleverna utvecklar sitt språk och sin förmåga att kommunicera, genom att skriva, läsa och samtala. De ska också få pröva olika uttrycksformer, såsom drama, rytmik, dans, musik och bild.¹⁴

3.1.2 Mål och riktlinjer

För de olika skolformerna gäller att verksamheterna ska sträva efter att barnen och eleverna ska få såväl använda som ta del av olika uttrycksformer såsom nämns ovan. Enligt förskolans läroplan ska verksamhetens mål vara att barnen inte bara ska få ta del av utan även utveckla ett intresse för skriftspråk, texter, bilder, och olika medier. Barnen och eleverna ska också få använda estetiska uttrycksformer och lära känna det kulturutbud som finns i det omgivande samhället.¹⁵

3.2 Skolans uppdrag

3.2.1 Kursplaner i grundskola

Skolan ska enligt uppdraget uppmärksamma såväl intellektuella som praktiska, sinnliga och estetiska aspekter i undervisningen.¹⁶ Skolan ska också verka för att utveckla samarbete med bland annat kulturliv och andra verksamheter utanför skolan för att berika den lärande miljön.¹⁷

I kursplanerna för språk används filmer och dramatiserade berättelser, sånger och sagor, skönlitterära texter och lyrik. Elever med modersmålsundervisning ska lära sig hur ord, bild och ljud kan samspela med varandra, till exempel genom teaterföreställningar, och får ta del av kulturella uttrycksformer från områden där modersmålet talas, till exempel bildkonst, musik och arkitektur.

¹⁴ Samtliga läroplaner, se ovan, ur delen om värdegrund och uppdrag.

¹⁵ Samtliga läroplaner, se ovan, ur andra delen om mål och riktlinjer.

¹⁶ *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2017)*,

Läroplan för grundskolan 2011: Reviderad 2016, båda kap. 1.

¹⁷ *Ibid*, båda kap. 2.6.

I ämnet matematik ska undervisningen ge eleverna möjlighet att uppleva estetiska värden i möten med matematiska mönster, former och samband. Genom undervisningen i biologi, fysik och kemi ska eleverna lära sig att samtala om, tolka och framställa texter och olika estetiska uttryck med naturvetenskapligt innehåll.

Inom samhällskunskapen, religionskunskapen och historieundervisningen skildras historiska skildringar och perioder genom litteratur, sång och film och genom besök vid historiska platser i lokalsamhället.¹⁸

3.2.2 Mål i gymnasieskola och gymnasiesärskola

Enligt läroplanen är det gymnasieskolans ansvar att eleverna efter examen kan använda litteratur och annan kultur som källa till stimulans, kunskap, självinsikt och glädje, att de kan utveckla en känsla för estetiska värden, och att de har kunskaper om det gemensamma kulturarvet.¹⁹

3.3 Forskning angående kulturen i läroplanen

Anne Bamford, professor i pedagogik i London, presenterade 2005 en rapport skriven på uppdrag av UNESCO, där man undersökte estetiska lärprocesser och deras påverkan på undervisningen.

Rapporten byggde på material från 170 länder. Rapporten visade att estetiska ämnen har en positiv inverkan på elevernas lärande, både vad gäller lärande i de estetiska ämnena i sig och vad gäller att använda estetiska inslag som redskap för lärande i andra ämnen.

Bamford redogör i rapporten för två olika aspekter av estetiska lärprocesser som ofta blandas ihop, men som det är viktigt att behandla som separata processer. Det handlar dels om utbildning *inom* kultur och dels om utbildning *genom* kultur. Att använda kultur för att öka kunskapen inom andra skolämnen är enligt rapporten vanligare i de lägre skolstadierna, medan utbildning inom kultur, dvs. användandet av kultur för kunskapsmål inom de specifika estetiska ämnena, är vanligare i högre skolstadier. Enligt Bamford är dessa aspekter emellertid beroende av varandra och båda är viktiga för att eleverna ska få de bästa förutsättningarna för lärande.²⁰

Enligt rapporten förbättras elevernas lärande när man använder kultur som verktyg för kunskapsinhämtning inom andra skolämnen. Elevernas samarbetsförmåga ökar och det sociala samspelet i en klass stärks.²¹ En förutsättning för de positiva effekterna anges vara att undervisningen med estetiska inslag håller hög kvalitet.²² I vissa länder som deltog i studien konstaterades ett samband mellan låg kvalitet på undervisningen i estetiska ämnen och negativa effekter på elevernas lärande.²³

I rapporten identifieras ett antal faktorer som ger kvalitet åt den estetiska lärprocessen. Bland annat anges att samarbete med externa aktörer leder till förhöjda resultat i lärandet. Ofta har skolans pedagoger specialistkompetens inom områden som matematisk färdighet och läs- och skrivkunnighet,

¹⁸ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2017), kursplaner

¹⁹ Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011,

Läroplan för gymnasiesärskolan 2013, båda kap. 2.1.

²⁰ Bamford, Anne, *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*, Waxmann, Münster, 2006, 70f.

²¹ Ibid, 144.

²² Ibid, 71.

²³ Ibid, 144.

men inte lika många har specialistkompetens inom det estetiska området. Där kan professionella kulturutövare gå in och komplettera den pedagogiska verksamheten med sitt konstnärliga kunnande.²⁴

Andra faktorer för en hög kvalitet på det estetiska lärandet är enligt rapporten en struktur med tydliggjorda roller och delat ansvar för genomförandet, möjlighet för elever att visa upp eget skapande för allmänheten, möjlighet till fortbildning för pedagoger och kulturutövare och ett flexibelt samarbete mellan skolan och det omgivande samhället.²⁵

²⁴ Bamford, Anne, *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*, Waxmann, Münster, 2006, 142.

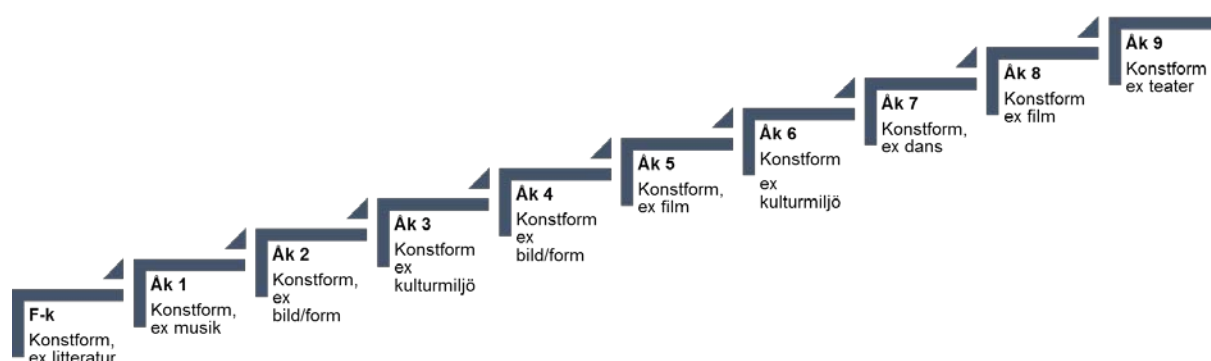
²⁵ Ibid, 140.

4 Kulturgaranti – en översikt

4.1 Definition av begreppet kulturgaranti

Många kommuner i landet har skapat något som kallas kulturgaranti. Begreppets betydelse varierar något från kommun till kommun, men det som kan sägas vara ett genomgående drag är att alla elever i grundskolans årskurser får en kulturupplevelse, oftast i form av ett professionellt kulturarrangemang. Kulturupplevelsen är kostnadsfri för den enskilda skolan. Arrangemanget förbereds och följs upp i klassen så att varje elev får möjlighet att reflektera, och så att pedagogerna kan använda sig av arrangemanget i sin undervisning.²⁶ Kulturgarantin kan ibland vara mer omfattande och inkludera förskola eller gymnasium, erbjuda mer än en upplevelse per läsår, eller låta upplevelsen åtföljas av ett kulturpedagogiskt program. I någon enstaka kommun har kulturgarantin en snävare omfattning och erbjuds enbart en åldersgrupp per stadium.

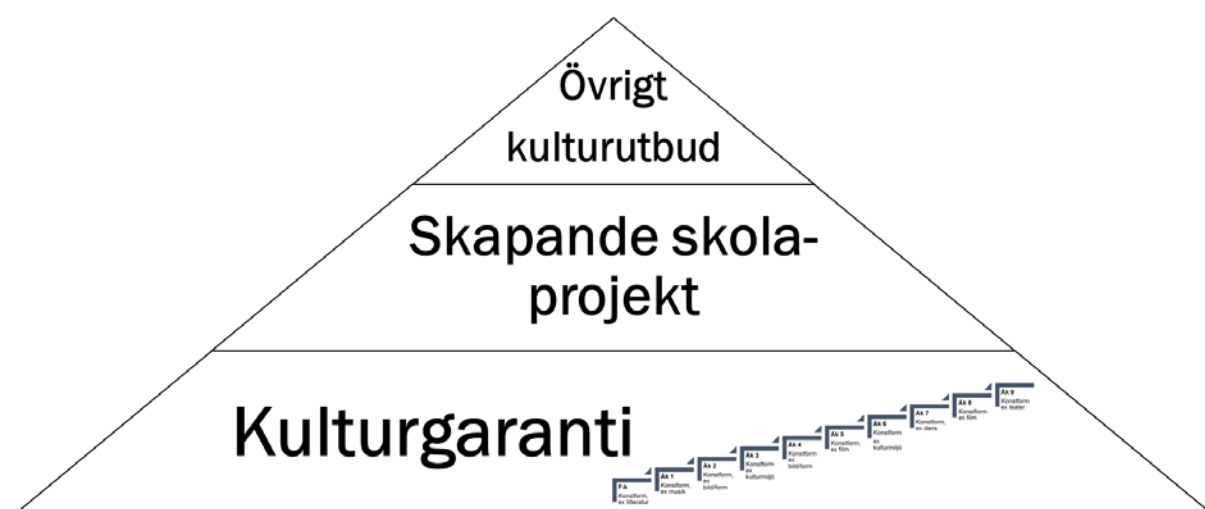
Utformningen av en kulturgaranti bygger på skolans uppdrag att arbeta med estetik, kultur och skapande genom att både se till att alla elever får kännedom om samhällets kulturutbud och använda estetiska uttryckssätt och skapande arbetsätt som en del av undervisningen. Genom att i olika årskurser erbjudas en viss sorts förutbestämda kulturella uttryck, så har eleven efter avslutad skolgång tagit del av en stor del av samhällets kulturutbud.

Efter skoltiden har eleven genom kulturgarantin tagit del av olika kulturuttryck och lärt känna kulturutbudet.

En del kommuner med kulturgaranti finansierar delar av eller hela garantin med Skapande skola-medel, medan andra kommuner låter Skapande skola-medlen vara skolans eget komplement, som ger möjlighet att välja mer fritt i förhållande till det förutbestämda och fastlagda programmet inom kulturgarantin. Den enskilda skolan har också möjlighet att ta del av ytterligare kultur utöver den som erbjuds genom kulturgarantin, men får då finansiera den med egna medel.

²⁶ Samverkan mellan skola och kulturskola: Resultat från enkätundersökning hos landets kulturskolor. Sveriges Kommuner och Landsting, 2016, 21
https://skl.se/download/18.37ea390515506e6cb07454f/1464767191366/Samverkanskola_kulturskola.pdf

Kulturgaranti och Skapande skola är en del av skolans kulturutbud. Övrigt finansieras av skolan själv.

I vissa kommuner kompletteras programmet i kulturgarantin med ett kostnadsfritt utbud för andra målgrupper som inte får del av garantin, även om detta utbud då inte kan garanteras utan är begränsat i sin omfattning.

Sveriges Kommuner och Landsting kartlade 2016 samverkan mellan kulturskola och skola, och berörde då frågan om kulturgaranti. Enligt SKL har orsaken till att kommuner infört en kulturgaranti varit en otillfredsställelse över att endast vissa elever med särskilt intresserade lärare och skolledare får ta del av kulturprojekt och estetiska läroprocesser. Ofta drivs projekt av eldsjälar, och när dessa försvinner upphör projekten. Med en strukturerad garanti kan alla elever få likvärdig och kontinuerlig tillgång till kultur och rätt att ta del av kultur. Kulturuplevelserna har mål i läroplanen som utgångspunkt och blir en självklar del av skolans undervisning.²⁷

Den kommun som först införde en struktur med namnet kulturgaranti var Simrishamn, redan 2005. Deras kulturgaranti hanteras av en kulturpedagogisk enhet som ligger inom skolans verksamhet och garanterar alla grundskoleelever tillgång till kulturuplevelser varje skolår samt möjlighet att själva skapa och reflektera. De ordinarie lärarna får också kontinuerlig kompetensutveckling inom kulturområdet. Kulturuplevelsen kan innebära en föreställning, utställning, film eller konsert av hög professionell kvalitet. Tillsammans med en kulturpedagog och sin lärare arbetar klassen vidare med upplevelsen.

Arbetet i Simrishamns kulturgaranti utgick från mål i den lokala skolplanen och läroplanen, kombinerat med erfarenheter från kulturpedagogiskt arbete och dialog med personal inom skola och barnomsorg. Kommunen satsade på en tydlig struktur för kulturverksamheten i skolan, och ville undvika att låta verksamheten vila på och vara beroende av enskilda personer.²⁸ Simrishamns kommun har blivit en föregångare för många andra kommuner, även om själva utformningen av garantin anpassats utifrån kommunernas egna förutsättningar.

²⁷ Samverkan mellan skola och kulturskola: Resultat från enkätundersökning hos landets kulturskolor. Sveriges Kommuner och Landsting, 2016, 21.

https://skl.se/download/18.37ea390515506e6cb07454f/1464767191366/Samverkanskola_kulturskola.pdf

²⁸ 2007:8 Kulturliv och skola: Hinder och framgångsfaktorer för samverkan. Statens Kulturråd, Malmö 2007, 42. http://www.kulturradet.se/upload/kr/publikationer/2007/kulturliv_skola.pdf

4.2 Kulturgaranti i andra kommuner

Det finns inga tidigare kända kartläggningar att utgå ifrån som visar omfattningen av kulturgarantimodeller bland landets kommuner. Det närmaste en statistisk siffra man kan nå är uppgifter som härrör från de ansökningar om Skapande skola-medel som skolor skickar till Kulturrådet. I ansökan får kommunerna ange om de har en kulturgaranti eller liknande, och i de ansökningar som inkom för läsåret 2016/2017 angav 153 av landets kommuner att de hade en kulturgaranti. Siffrorna är dock osäkra enligt Kulturrådet, då de menar att fler kommuner har garanterade kulturupplevelser för sina elever men inte själva ser dem som en kulturgaranti och därmed svarar nej på frågan.

Av de tio största kommunerna i landet uppgav fyra till Kulturrådet att de har en kulturgaranti för skolan.²⁹ Enbart en av dessa kommuner, Göteborgs stad, är större än Uppsala kommun. Vid de intervjuer som kulturförvaltningen hållit med Göteborgs stad har det emellertid framkommit att det handlar om vissa områden i Göteborg där skolor kostnadsfritt tar del av kultur genom särskilda satsningar. Det finns inte någon kommunövergripande struktur som erbjuder kommunens alla barn och unga kultur i skolan kostnadsfritt, så som kulturgarantin är definierad i andra kommuner. Kartläggningen visar således att om Uppsala kommun skulle införa en kulturgaranti, så blir man den största kommunen med en kulturgaranti.

Kommun	Invånare totalt	Andel 0-17 år	Kulturgaranti enl. kulturrådsansökan	Kulturgaranti enl. kartläggning
Riket	9 851 017	20,6%		
Stockholm	923 516	19,7%		
Göteborg	548 190	19,5%	Ja	
Malmö	322 574	20,5%		
Uppsala	210 126	19,9%		
Linköping	152 966	20,3%	Ja	Ja
Västerås	145 218	20,6%	Ja	Ja
Örebro	144 200	21,1%		
Helsingborg	137 909	20,5%	Ja	Ja
Norrköping	137 035	21,0%		
Jönköping	133 310	20,9%		

Förekomsten av kulturgaranti i landets tio största kommuner 2016

4.2.1 Omfattning av kulturgarantin

Många kommuner med en kulturgaranti har valt att låta garantin omfatta grundskolan, och inte förskolan eller gymnasiet. Anledningarna till detta kan variera mellan olika kommuner, men den grundläggande orsaken är att det enbart är grundskolan som är obligatorisk och därmed når alla barn och unga i målgruppen. Kulturgarantin ska garantera alla barn och unga i en viss åldersgrupp möjligheten att nås av kulturupplevelser, och något sådant blir svårt i skolformer där inte alla barn och unga i målgruppen deltar, såsom förskola och annan pedagogisk omsorg samt gymnasiet. År 2015 var 81,4 procent av Uppsala kommuns barn i åldrarna 1-5 år inskrivna i förskola och pedagogisk omsorg. Av de elever som gått ut årskurs 9 i Uppsala vårterminen 2015 valde 1,9 procent att inte gå vidare till gymnasieskolan.

Utöver det faktum att inte alla unga studerar vidare i gymnasieskolan finns det också en större rörlighet över kommungränserna inom skolformen. Många elever går i gymnasiet i en annan kommun

²⁹ Uppgifter enligt e-post från Statens Kulturråd 2017-04-26

än sin hemkommun. Om man ser till Uppsala så finns många elever från mindre kommuner inskrivna på Uppsalas gymnasieskolor, medan många elever med Uppsala som hemkommun väljer gymnasieskolor i andra kommuner såsom Stockholm.³⁰

I en del kommuner där förskola och gymnasieskola ingår i garantin har man försökt att kompensera för att nå barn och unga utanför förskola och gymnasieskola genom andra insatser, såsom samarbeten med öppna förskolor och BVC eller genom fritidsverksamheter för unga. Många kommuner som har en kulturgaranti enbart för grundskolan erbjuder även ett utbud av kostnadsfri kultur till förskola och/eller gymnasium. Detta är ofta av mindre omfattning och räcker inte till alla förskolor och gymnasieskolor, utan bygger på att enheterna själva anmäler sitt intresse.

Nedan redogörs för kulturgarantistrukturen i fem utvalda kommuner, för att exemplifiera olika modeller. Linköping och Västerås är de kommuner som följer Uppsala i storleksordning vad gäller invånarantal, och de är de två största kommunerna med en uttalad kulturgaranti. Botkyrka kommun har en kulturgaranti samt även en utökad kulturell allemansrätt. Enköping och Tierp är kommuner i Uppsala län som har en kulturgaranti.

4.2.2 Kulturgaranti i Linköpings kommun

Alla förskolor och grundskolor i Linköpings kommun kan varje termin ta del av ett kostnadsfritt kulturutbud med scenkonst och pedagogiska program. Kulturgarantin omfattar ca 15 000 barn i grundskola och 7 000 barn i förskola. Utbudet presenteras dels på kommunens särskilda hemsida riktad till förskolor och skolor, dels i en tryckt katalog som skickas ut till enheterna. Musik och scenkonst spelas på scener i centrala Linköping men även turnerande verksamhet erbjuds. Linköpings kulturinstitutioner erbjuder pedagogiska program med visningar, tidsresor och skapande verkstäder. Varje termin visas även skolbio för barn och unga i förskola till gymnasium till ett subventionerat pris om 15 kr/barn. Ca 8 000 elever besöker skolbion varje år.

Kulturutbudet tas fram och administreras av kulturförvaltningens sakkunniga för barnkultur. Tidigare fanns en referensgrupp med rektorer som bistod i planeringen av kulturutbudet, men gruppen har lösts upp, dels på grund av tidsbrist och dels för att rektorerna tyckte att kulturförvaltningen hade kompetensen att ta fram utbudet på egen hand. Målet är att varje förskola och skola ska ha minst ett kulturombud men så är inte fallet. Varje år hålls en regional utbudsdag kallad Scengalej, där kulturombud kan se föreställningar och konserter som turnerar i länet och därefter framföra önskemål om föreställningar att ta in i kommunens utbudskatalog.

Kulturgarantin finansieras av barn- och ungdomsnämnden, men administreras och genomförs av kultur- och fritidsförvaltningen. Budgetposten har legat på samma nivå i flera år, runt 400 tkr för kulturgarantin i förskolan och 400 tkr för garantin i grundskolan. Utöver dessa medel ingår i det årliga utbudet program som subventionerats på regional nivå, såsom konserter från Östgötamusiken och uppsökande klassrumsföreställningar med ung scen/öst. Till viss del används också kommunens Skapande skola-medel, i de fall då skolor som planerat projekt av någon anledning inte kan göra av med medlen. Uppskattningsvis går 1,6 miljoner kronor per år till kultur i förskola och skola.

Enligt garantin har alla förskolor och skolor rätt att få en kulturupplevelse varje läsår, men en del tar del av kulturutbudet varje termin. En del förskolor och skolor tar inte del av utbudet överhuvudtaget. Orsaken är inte alltid känd, men många enheter, framför allt förskolor, framhåller att en problematisk personalsituation med brist på vikarier gör att man inte kommer iväg. Kultur- och fritidsförvaltningen upplever också att det kan vara svårt att nå ut med information till vissa förskolor och skolor.

³⁰ Statistik ur Kolada 2017-08-02.

Gymnasieskolan ingår inte i Linköpings kulturgaranti. Skolformen ligger under en egen nämnd, och i den har frågan om att införa en kulturgaranti aldrig lyfts. Gymnasiet kan som ovan nämnts ta del av subventionerad bio, och även av det regionala kulturutbudet. Kulturförvaltningen undersöker för närvarande möjligheterna att subventionera hela biljettpriset för skolbion.

Linköping har idag en enkel form av bokningssystem som inte är ändamålsanpassat och som inte går att använda som redskap för statistik och uppföljning. Det går istället åt personella resurser till manuell hantering och uppföljning. Att kunna följa upp är viktigt för att uppnå en rättvis fördelning av kulturutbudet och kunna se vilka enheter som saknas.

Linköpings kommun befinner sig i en förändringsfas vad gäller kulturgarantin, då man undersöker möjligheterna för att förändra samordningsstrukturen och för att utveckla en ny bokningsfunktion liknande den som Malmö stad har.³¹

4.2.3 Kulturgaranti i Västerås kommun

Västerås kommun har en kulturgaranti som innefattar grundskolan i varje årskurs från förskoleklass till åk 9. Såväl fristående som kommunala grundskolor kan kostnadsfritt ta del av ett professionellt kulturutbud vid minst ett tillfälle varje läsår. Kommunen har valt att rikta garantin mot den skolform som är obligatorisk.

Utöver kulturgarantin erbjuds också ett kostnadsfritt utbud för förskola, fritidshem och gymnasium, men det är ingen garanti, utan ett begränsat utbud som inte skulle räcka om alla tog del av det. Konstmuseet, biblioteken och Vallby friluftsmuseum erbjuder ett visst antal kostnadsfria program för förskolor och skolor i kommunen. Vallby tillåter exempelvis två kostnadsfria undervisningstillfällen men tar betalt om en klass vill göra fler besök.

Kulturgarantin administreras och genomförs av kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen på uppdrag av grundskoleverksamheten under barn- och utbildningsförvaltningen. Grundskolorna får ta del av kulturutbudet genom en utbudskatalog i digitalt och tryckt format, och kulturprogrammen bokas via en bokningsfunktion på kommunens hemsida.

Alla grundskolor i Västerås har ett kulturombud som fått mandat av rektorn att lägga arbetstid på uppdraget och delta i möten med kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen. Det finns en tydlig uppdragsbeskrivning formulerad av kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen.

Västerås stad avsätter en miljon kr per läsår till kulturgarantin, varav 500 tkr tas från kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen och 500 tkr tas från barn- och utbildningsförvaltningen. Budgetposten har inte förändrats sedan år 2000. Medlen avsatta för kulturgaranti får enbart gå till inköp av föreställningar. För övriga kulturprogram, pedagogiska program och möjlighet till eget skapande använder man Skapande skola-medel.

Den miljon som avsatts i budget räcker i praktiken till ungefär 75 procent av grundskolorna, vilket innebär att det egentligen inte handlar om någon garanti. Ibland blir program fullbokade och alla får inte ta del av dem. Det finns också skolor som väljer att inte ta del av programmen, och orsakerna till detta kan vara exempelvis brist på tid eller personalresurser.

³¹ Telefonmöte med kultur- och fritidsförvaltningen, Linköpings kommun 2017-05-19

Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen ansvarar för samordningen av de kommunala grundskolornas Skapande skola-insatser. Förvaltningen tar fram en folder med förslag på kulturaktörer och ansöker om det statliga bidraget utifrån dessa förslag. Därefter får de enskilda skolorna i sin tur söka medel. Kommunens bidrag fördelas av en styrgrupp med representanter från kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen samt barn- och utbildningsförvaltningen. De flesta skolorna söker för projekt från foldern med förslag. Kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen sköter all ekonomihantering och redovisning för att underlätta för skolorna.³²

4.2.4 Botkyrka kommuns kulturgaranti och kulturella allemansrätt

Det som kallas kulturell allemansrätt är en struktur som har funnits länge i Botkyrka och som riktar sig till barn och unga både på fritiden och i skolan. I den kulturella allemansrätten finns en kulturgaranti som en ryggrad i strukturen, vilken består i ett spår som en elev följer genom sin skolgång, med ett särskilt kostnadsfritt program för varje årskurs i grundskolan. Att ha en tydlig struktur är viktigt för att lärarna ska kunna få en överblick och planera in kulturprogrammen i sin undervisning. Programmen kompletterar varandra så att eleven efter skolgången har fått uppleva många olika konstformer och kulturella uttryck. Botkyrka kommun ser det som en naturlig del i det kompensatoriska uppdraget.

Utöver de program som grundskoleeleven garanterat får ta del av, tillkommer ett flertal program som inte är garanterade men som är tillgängliga för dem som vistas i berörda verksamheter. Det handlar exempelvis om lovaktiviteter för fritidshemmen, om kulturprogram för förskolan och gymnasieskolan samt om ett ytterligare utbud för skolan. Dessa program utgör tillsammans med kulturgarantin allemansrätten.

Det är kulturförvaltningen i Botkyrka kommun som administrerar den kulturella allemansrätten. Förvaltningen arbetar inte bara med kulturombud på skolorna runt kulturgarantin, utan har även referensskolor, där man för djupare samtal med elever, lärare och ledningsgrupp. Man byter regelbundet referensskola, och väljer ofta dem som tar del av utbudet i mindre grad, för att kunna få syn på utvecklingsområden. Botkyrka kommun hade under 2015 ca 7 200 elever i grundskolan och nådde med sina program 84 procent av dessa.

Det utbud som erbjuds inom kulturgarantin och den kulturella allemansrätten presenteras på kulturförvaltningens hemsida med kultur för förskola, skola och fritidshem – ”Boka kultur i Botkyrka”. Där kan pedagoger både hitta aktuellt utbud och boka in sin klass eller grupp till program. Kulturförvaltningen befinner sig i en utvecklingsprocess gällande hemsidan för att förbättra den ytterligare och underlätta bokningsprocessen för pedagogerna. Man diskuterar också möjligheterna att föra in Fältbussens program i utbudet. Fältbussen är Botkyrka kommuns rullande naturskola som erbjuder naturupplevelser för årskurs 5.

I Botkyrka kommun används Skapande skola-medel för att skapa centrala satsningar som kompletterar programmen inom kulturgarantin. Garantin väcker lust och ger upplevelser medan Skapande skola fördjupar kunskaperna. Många av de program som erbjuds inom Skapande skola äger rum i klassrummen. Alla skolor har inte möjlighet att ta sig iväg för att uppleva kultur och genom klassrumsprogram kan man nå fler skolor

De kommunala skolorna kan välja att planera egna projekt och rekvirera pengar för detta, eller så bokar man program från de centrala satsningarna. 60 procent av det statliga bidraget till kommunen går till de centrala satsningarna. Systemet kan bli orättvist, då en del skolor tar del av båda egna och centrala projekt, medan andra inte tar del av något av dem.

³² Telefonmöte med kultur-, idrotts- och fritidsförvaltningen 2017-05-22

Eftersom kulturgarantin och tillhörande fördjupning genom Skapande skola gäller alla skolor, så finansierar kulturförvaltningen den del av det gemensamma programmet som vänder sig till de fristående skolorna, medan utbildningsförvaltningen finansierar de kommunala skolornas deltagande med Skapande skola-medel. I Botkyrka är det utbildningsförvaltningen som samordnar Skapande skola-satsningarna, men programmen läggs upp på kulturförvaltningens bokningssida, som fungerar som skolornas skyltfönster när det gäller kultur.

Botkyrka kommuns budget för kulturgarantin och den kulturella allemansrätten är inte helt lätt att fastställa – dels eftersom kostnaderna till viss del ingår i flera verksamheters ordinarie budget, såsom personalkostnader för konsthallen och biblioteken, dels eftersom vissa externa kulturaktörer erbjuder vissa program till skolan men uppstår ett verksamhetsstöd för en bredare verksamhet än enbart skolprogram. Merparten av programmen finansieras genom kulturförvaltningen, men en liten del bekostas genom utbildningsförvaltningen. Den totala kostnaden för enbart kulturgarantin uppgår till uppskattningsvis 1,8 miljoner kr. Kulturförvaltningens verksamhet, inklusive den kulturella allemansrätten, ingår i kommunens volymräkningsnyckel, vilket innebär att budgetposten räknas upp när antalet elever ökar.³³

4.2.5 Kulturgaranti i Enköpings kommun

Kulturgarantin i Enköpings kommun är en överenskommelse mellan upplevelseförvaltningen och skolförvaltningen, och innebär att alla elever i skolår F-9 i grundskola och grundsärskola garanteras minst en kostnadsfri kulturupplevelse per läsår. Garantin gäller även för alla fyra- och femåringar i kommunala förskolor och hos dagbarnvårdare.

Kultursekreterarna på upplevelseförvaltningen väljer, delvis i samarbete med kulturombud och elever, ut ett lämpligt kulturutbud åt förskolan och skolan, bokar in det och står för det praktiska i samband med arrangemangen. När det handlar om uppsökande kulturverksamhet ute på förskolor och skolor är det skolans uppgift att möta upp kulturaktören. De klasser som behöver åka buss till programmen ordnar själva med transporten, och ansöker ofta om kulturbuss från regionen. Förskolor och skolor i kransorterna får ofta uppsökande föreställningar så att de inte behöver åka buss.

Programmet är uppdelat så att högstadiet tar del av kulturupplevelser under höstterminen medan låg- och mellanstadiet erbjuds ett kulturutbud under vårterminen.

Det finns ett avtal mellan upplevelseförvaltningen och skolförvaltningen som tydliggör de olika förvaltningarnas ansvar gällande kulturgarantin. Upplevelseförvaltningen samordnar och genomför kulturprogrammen, distribuerar pedagogiskt material kopplat till utbudet till skolorna, presenterar utbudet i programfoldrar och skickar dem till förskolor och skolor. Skolförvaltningen arbetar aktivt för att 100 procent av alla barn och unga i målgruppen tar del av utbudet och ansvarar för att det alltid finns kulturombud på varje skola som sprider information om kulturprogrammen.

Den totala kostnaden för kulturgarantin i Enköpings kommun är 646 tkr. Kostnaden för kulturgarantin delas lika mellan upplevelseförvaltningen och skolförvaltningen. Kommunen söker alltid det regionala arrangementsstödet för scenkonst när de köper in föreställningar till garantin.

³³ Möte med Botkyrka kommuns kulturförvaltning 2017-03-01.

I Enköpings kommun finns drygt 4 700 grundskoleelever. Enligt upplevelseförvaltningens statistik tar alla skolor del av det erbjudna utbudet. Däremot deltar inte alla förskolor, vilket antas bero på personalbrist och problem med logistiken.³⁴

4.2.6 Kulturslinga och kulturarvstrappan i Tierp

Tierps kommun har en kulturgaranti kallad kulturslinga. För att alla barn i kommunen ska få möta kultur garanteras alla barn och elever i förskolan, grundskolan och gymnasiet minst en kulturupplevelse per år. För varje årskurs erbjuds ett visst förutbestämt program. En målsättning med kulturslingan är att alla elever, när de går ut årskurs 9, ska ha mött olika kulturella uttryck och fått utöva kultur på egen hand. En annan målsättning är att det ska vara enkelt för förskolor och skolor att kunna förbereda sig inför kulturprogrammen och att kunna integrera kulturupplevelsen i undervisningen.

Vanligtvis får låg- och mellanstadiet ta del av ett kulturprogram under vårterminen, och högstadiet samt gymnasiet under höstterminen. Förskolan får ta del av två kulturupplevelser per år. Utbudet består dels av professionella kulturprogram som köps in, dels av kulturpedagogisk verksamhet i Kulturskolans regi. Vissa grupper transporteras till föreställningar med bussar och vissa grupper får ta del av uppsökande kulturverksamhet. I princip 100 procent av de berörda eleverna tar del av kulturgarantin i praktiken.

Det professionella kulturutbudet planeras av kulturombuden på förskolor och skolor tillsammans med kultursekreteraren för barn och ungdom på kultur- och fritidsförvaltningen, vilken också sköter programinköp och allt administrativt arbete. Kultursekreterarens arbete med kulturgarantin motsvarar ungefär en halvtidstjänst. Övrig tid går till att samordna kommunens Skapande skola-arbete samt barnkultur på fritiden, såsom bibliotekens offentliga barnkulturprogram.

Utöver kulturgarantin i form av kulturslingan, erbjuds skolor sedan 2017 även Kulturarvstrappan, en satsning för att lyfta det lokala kulturarvet och ge kommunens elever kunskap om detta. Trappan är en sorts kulturarvsgaranti för grundskolan som innebär att alla elever får besöka det lokala kulturarvet en gång per läsår under hela grundskolan. Efter avslutad skolgång har eleverna tagit del av kommunens omfattande kulturarv – steg för steg. Kulturarvstrappan genomförs i samarbete med lokala föreningar och drivs av kultur- och fritidsförvaltningen. Arbetet med Kulturarvstrappan beräknas ta upp 20-25 procent av en kultursekreterartjänst.

I Tierp finns ett gymnasium, 12 grundskolor, 18 förskolor och två familjedaghem. Den årliga kostnaden för kulturslingan uppskattas till 360 tkr och för Kulturarvstrappan till ca 200 tkr. Kostnaden för Kulturslingan delas lika mellan utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen. Kulturtrappan finansieras helt av kultur- och fritidsförvaltningen. I dessa siffror ingår inte kultur- och fritidsförvaltningens administrativa personalkostnader.³⁵

4.3 Kultur i förskola och skola i större kommuner

De tre kommuner i landet som är större än Uppsala har valt att gå olika vägar vad gäller kostnadsfritt eller subventionerat kulturutbud för förskola och skola. Stockholm erbjuder inte ett kostnadsfritt utbud till förskola och skola, utan subventionerar istället en del av kostnaden. Göteborg har olika nivåer av kultursamordning och subventioner. Kulturförvaltningen subventionerar till viss del, men stadsdelen

³⁴ Uppgifter enligt e-post från Enköpings kommuns upplevelseförvaltning 2017-08-18.

³⁵ Uppgifter enligt e-post från Tierps kommuns kultur- och fritidsförvaltning 2017-06-26 och 2017-06-28.

tar den resterande kostnaden för skolan. Malmö har ingen uttalad kulturgaranti men erbjuder ändå ett kostnadsfritt utbud som skulle räcka till alla förskolor och skolor om de ville ta del av det.

Kommunerna har byggt upp strukturer för att föra in den professionella kulturen i undervisningen, och alla tre har digitala utbudskataloger med bokningssystem.

4.3.1 Kultur för förskola och skola i Stockholms stad

Stockholms stads insatser för barn och ungdom utgår från det strategiska programmet ”Kultur i ögonhöjd”, som anger att alla barn och unga i Stockholm ska ha god och likvärdig tillgång till professionella kulturupplevelser och eget skapande tillsammans med professionella konstnärer och på egna villkor. Programmet är ett styrdokument för alla stadens nämnder och bolagsstyrelser som arbetar eller kommer i kontakt med barn och unga.

I Stockholms stad erbjuds kulturprogram för förskola och skola från två olika instanser, dels kulturförvaltningen och dels stadsdelsförvaltningen. Under 2015 lade kulturförvaltningen ca 1,26 miljarder kronor på kultur, utöver de kostnader för kultur som skolan och stadsdelsnämnderna har. Stadsdelsnämnderna har egna medel för bland annat barnkultur och beslutar själva över fördelningen. Varje stadsdelsnämnd har kultursekreterare med en samordnande roll avseende kultur.

De kulturprogram som erbjuds förskolor och skolor genom kulturförvaltningen är inte kostnadsfria för förskolan eller skolan. Däremot kan både fristående och kommunala enheter ta del av subventionerad kultur genom den så kallade ”Kulanpremie”, en biljettsubvention om 50 kr per barn när förskolan eller skolan bokar utvalda kulturprogram. I samband med vissa satsningar erbjuds biljetter till ännu lägre kostnad för vissa prioriterade målgrupper i förskola och skola. De riktade kampanjerna är kompensatoriska och riktas till stadsdelar och målgrupper med låg nyttjandegrad av Kulanpremie.

Det subventionerade utbudet presenteras tillsammans med övriga icke subventionerade kulturprogram på Stockholms stads hemsida Kulan. På Kulan kan förskolor och skolor förutom att söka i utbudet även boka kulturprogram. Kulan-sidan drivs av kulturförvaltningen i nära dialog med utbildningsförvaltningen och stadsdelarnas kultursekreterare. Kulturförvaltningen kan genom bokningssystemet följa upp vilka skolor som tar del av kultur, och vilka elever som utnyttjat sin Kulanpremie. Kulans hemsida hade 147 271 besök och 93 200 barn och unga tog del av Kulanpremie under 2015. Andelen barn och unga med premie i förhållande till antal invånare i stadsdelarna varierar stort.³⁶

De kulturaktiviteter som erbjuds med Kulanpremie väljs ut av kulturförvaltningen och har hög kvalitet vad gäller konstnärlig nivå och samverkan med förskola och skola. Utöver Stockholmsbaserade grupper kan enstaka gästspel beviljas premie om de bedöms utgöra ett komplement till det ordinarie utbudet. Systemet med Kulan-premie påminner om Uppsalas arrangörstöd, men det finns en tydligare struktur för stödet och en större budget. 2015 var kulturförvaltningens kostnad för subventionerna 6,75 miljoner kronor. Under 2017 har kulturförvaltningen 7,45 miljoner kronor att fördela, via bokningar som görs på bokningssidan, genom riktade kampanjer och genom det läsfrämjande projektet ”Läsning pågår” i tre årskurser.

Strukturen runt Kulanpremie är anpassad efter Stockholms förutsättningar där det finns många fasta scener och institutioner och en relativ närhet mellan skolenheterna och dessa institutioner. Premien gäller därför bara vid köp av enstaka biljetter och inte vid köp av en hel uppsökande föreställning. I

³⁶ Kulturrapport 2016. Stockholms stad, Stockholm 2016.

<http://www.stockholm.se/Global/Om%20Stockholms%20stad/Kultur%C3%B6rvaltningen/Kulturstrategiska%20avdelningen/Kulturrapport%202016.pdf>

många fall köper istället stadsdelarnas kultursekreterare in föreställningar till någon lokal i stadsdelen, dit förskolor och skolor bjuds in kostnadsfritt. Hur det lokala kulturutbudet för förskolor och skolor ser ut varierar mellan stadsdelarna, eftersom det inte finns någon central riktlinje för detta.

För att stärka samverkan mellan förskolan, skolan och kulturlivet samarbetar utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna runt ”Kulan – mötesplats för kultur och skola”, som dels är en digital mötesplats på webbplatsen Pedagog Stockholm, dels erbjuder fysiska möten i form av seminarier, fortbildning och utbudsdagar. Även utbildningsförvaltningen erbjuder kulturrelaterad verksamhet genom sin avdelning Medioteket, såsom skolbio, filmpedagogik, skolbiblioteksresurser osv.³⁷

4.3.2 Kultur i förskola och skola i Göteborgs stad

Göteborg är administrativt indelad i tio stadsdelsnämnder. Varje stadsdelsnämnd har ett geografiskt avgränsat verksamhets- och ansvarsområde, och ansvaret omfattar även utbildning och kultur. I var och en av de tio stadsdelsnämndernas finns ungefär 6 000-7 000 barn i verksamheterna.

Förutsättningarna för kultur i förskola och skola varierar mellan de olika stadsdelarna. Alla stadsdelar har egna kultursamordnare, som har kontakt med kulturombud på förskolor och skolor. Det finns nästan tusen kulturombud i Göteborgs stad. Kultursamordnarna i de olika stadsdelarna förfogar över en egen budget för kultur i förskola och skola, och köper i samråd med kulturombuden in program. Det är också stadsdelarna som själva ansvarar för all Skapande skola-hantering, och de skickar till skillnad från övriga kommuner in separata ansökningar till Kulturrådet.

Kulturförvaltningen, vars ansvarsområde täcker hela kommunen, har en barnkulturenhet som ger stöd och genomför satsningar riktade till alla stadsdelar, men det finns i nuläget ingen uttalad kulturgaranti. Kommunen håller på att ta fram en barn- och ungdomskulturplan i syfte att beskriva hur arbetet med barn och unga i staden ska organiseras, hur barn och unga ska involveras och hur ansvaret ska fördelas.

Kulturförvaltningens barnkulturenhet har som enda kommun i landet anställda konsulenter för arkitektur, scenkonst, konst och barnkultur, men de har arbetsuppgifter även på en mer övergripande nivå. Konstkonsulent fungerar även som processledare för barn- och ungdomskultur. Konsulenten för barnkultur samlar de olika stadsdelarnas kultursamordnare. Scenkonstkonsulenten arrangerar kulturpedagogiska projekt, fortbildning och skolbio samt ansvarar för webbplatsen Kulturterminen. Kulturterminen är en utbudskatalog med kultur för förskolor och skolor. Västra Götalandsregionen går in med ett stort ekonomiskt stöd till kommunen vad gäller barn- och ungdomskulturen, och detta samordnas och redovisas genom scenkonstkonsulenten.

Barnkulturenheten erbjuder årligen ca 4 500 s.k. museielektioner, kostnadsfria besök på Göteborgs museer, kopplade till museernas utställningar och ledda av museernas intendent och pedagoger. Museielektionerna är en stor satsning som gjordes för att öka antalet skolbesök på museer. En utredning visade att skolorna såg kostnader, brist på samlad information samt avsaknad av samordning som de största hindren för att besöka museerna. Efter att kulturförvaltningen gick in med dessa åtgärder ökade besöken från 400 till 4 500 lektionsbesök på fyra år.

De kulturprogram som erbjuds förskolor och skolor är utöver museielektionerna inte kostnadsfria för skolan på central nivå. Däremot subventioneras 50 procent av kostnaden när förskolor och skolor bokar program med de fria grupper som finns i kommunen. Subventionen liknar Uppsalas

³⁷ Möte med Stockholms stads kulturförvaltning 2017-06-21.

arrangörstöd för scenkonst men gäller alla konstformer. De aktuella programmen presenteras på Kulturterminen. Rent konkret har den enskilda skolan ändå ingen kostnad, eftersom det är stadsdelens kultursamordnare som står för kostnaden. Barnkulturenheten menar att det faktum att man tar betalt av skolan/stadsdelen gör att kulturförvaltningen kan finansiera ett bredare utbud än exempelvis i Malmö, där kulturförvaltningen tar hela kostnaden.

I de olika stadsdelarna finns olika interna satsningar på barnkultur. Stadsdelsförvaltningen Centrum driver "Kulturkompassen", som är en sorts utbudsblad i mindre format som ska hjälpa förskolor och skolor i just deras stadsdel att hitta rätt i kulturutbudet. Eftersom vissa kulturprogram som arrangeras lokalt inte finns med i den övergripande Kulturterminen vill man samla utbudet på ytterligare en plats. Exempelvis finns kulturskolans och bibliotekets skolprogram inte med i Kulturterminen, eftersom dessa är organiserade stadsdelsvis. I stadsdelen Centrum har man också en kulturgarantiliknande struktur där barnen erbjuds att uppleva utvalda kulturuttryck i varje årskurs från förskoleklass till åk 9.

Sedan 2005 har de centrala och västra stadsdelarna tecknat avtal med hälso- och sjukvårdsnämnden runt alkohol- och drogförebyggande insatser för att förbättra skolbarns psykiska hälsa. Som en del av insatserna erbjuds något kallat "Röda tråden", där olika sorters program kompletterar ordinarie undervisning. Här innefattas Skapande skola- och läslustprojekt men även hälsoäventyr och droginformation på föräldramöten. "Röda tråden" finansieras till hälften av hälso- och sjukvårdsnämnden, till hälften av berörda stadsdelsnämnder.³⁸

4.3.3 Kulturkartan i Malmö stad

Malmö stad har ingen uttalad kulturgaranti, men alla förskolor och skolor oavsett skolhuvudman erbjuds kulturupplevelser genom det digitala boknings- och fördelningssystemet Kulturkartan. Kulturkartan hanteras av kulturförvaltningens barnkulturenhet. Systemet är integrerat med stadens elevsystem. I systemet finns program ungefär motsvarande en kulturupplevelse per elev och läsår, där målet är en likvärdig spridning över staden.

Förskolor och skolor har utsedda kulturombud som loggar in på Kulturkartan för att boka. Ofta har skolor fått programtider reserverade i systemet, för att säkerställa en spridning. Om skolor inte tackar ja till sina erbjudna platser, kan dessa släppas till andra skolor som då får fler upplevelser. Det finns en del skolor som tar del av kultur i mindre omfattning än andra, eftersom systemet är beroende av skolans och rektorns inställning till att använda professionell kultur i undervisningen.

Det utbud som erbjuds väljs ut och köps in av barnkulturenheten, i dialog med förskole- och grundskoleförvaltningen, bl.a. genom referensgrupper bestående av pedagoger. Kulturutbudet består till stor del av fria kulturaktörer från Malmö stad och Skåne, men även kulturprogram från andra delar av landet köps in av barnkulturenheten, för att få ett brett och högkvalitativt utbud. De kommunala kulturinstitutionerna och bolagen har ett uppdrag att genomföra skolaktiviteter och även deras utbud presenteras på Kulturkartan.

Barnkulturenheten erbjuder även kostnadsfria busstransporter till kultur- och naturupplevelser för förskolor och skolor. Vid bokning av program via Kulturkartan kan skolan välja om man vill ha kulturbuss, och då beställs bussen automatiskt åt skolan.

Utöver kulturförmedling till skolorna genom Kulturkartan och kultur- och naturbussar, erbjuds även skolbio, ett kulturpedagogteam och ett Kreativt lärcentrum. Kulturpedagogteamet arbetar i Malmös förskolor och skolor bland annat med att integrera de estetiska ämnena i undervisningen. Kreativt

³⁸ Möte med Göteborgs stads kulturförvaltning 2016-09-22.

lärcentrum är ett samarbete med förskoleförvaltningen i form av en mötesplats där förskolepedagoger erbjuds utbildning och erfarenhetsutbyte och där barnkulturenheten anordnar evenemang för förskolor.

Barnkulturenheten verkar som ett konsultativt stöd för fristående skolor inom Skapande skola och samarbetar med grundskoleförvaltningens kultursekreterare runt Skapande skola i kommunala verksamheter. Skapande skola utgör ett komplement till Kulturkartans utbud och skolans egen budget.

Det som motsvarar utbildningsförvaltningen i Uppsala består i Malmö av tre olika förvaltningar – förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen samt gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen. I Malmö finns cirka 70 kommunala och 25 fristående grundskolor, drygt 250 förskoleenheter och 12 gymnasieskolor. Bland dessa enheter finns utsedda kultursamordnare som fungerar som en länk mellan kulturförvaltningens barnkulturenhet och kulturombuden på förskolor och skolor.³⁹

År 2015 hade Malmö stad 31 684 barn i åldrarna 6-15 år, och 22 709 barn i förskoleåldern 1-5 år. Antalet unga i åldern 16-19 år var 11 988. Sett till det totala invånarantalet (320 341) har Malmö en lägre andel barn och unga i skolåldern än Uppsala kommun. Däremot har man en stor andel barn i förskoleålder, vilket kommer att öka kullarna även i skolan kommande år.⁴⁰

Kulturförvaltningens budget för inköp av kulturprogram för förskolor och skolor ligger runt 4 miljoner kronor. Kulturförvaltningens kostnad för bussarna uppgår till ungefär en miljon kronor.⁴¹

³⁹ Möte med Malmö stads kulturförvaltning 2016-05-17.

⁴⁰ Malmö stads hemsida www.malmo.se

⁴¹ Möte 2016-05-17.

5 Befintligt kulturutbud för förskola och skola i Uppsala

I Uppsala finns ett rikt kulturliv med ett utbud för såväl barn som vuxna. Kultur erbjuds på fasta scener och kulturinstitutioner, genom fria turnerande grupper och enskilda konstnärer, av professionella utövare och amatörer. I den kartläggning som genomförts av kultur för förskola och skola har förvaltningarna inte haft möjlighet eller ambition att helt täcka in Uppsalas kultur riktad till barn och unga.

Många kulturaktörer har en koppling till den kommunala verksamheten genom att ingå i kommunorganisationen, uppbära någon form av kommunalt stöd för verksamheten eller ingå i någon form av gemensamt nätverk. Men det finns också många kulturaktörer som verkar i sitt yrke utan att komma i kontakt med den kommunala organisationen. De kanske inte vet om att det finns stöd att söka, de kanske inte uppfyller vissa kriterier för att uppbära stöd eller så kanske de väljer att inte söka stöd av olika anledningar.

Det finns även kulturaktörer som verkar i andra kommuner men som turnerar och besöker skolenheter i Uppsala kommun. Uppsala kommun saknar övergripande kultursamordnare för kultur i skolan och därför sker merparten av sådan kontakt direkt med skolorna. Eftersom kartläggningsarbetet inte har kunnat inkludera uppgifter från kommunens skolor saknas information om dessa aktörer.

5.1 Bild/form

Uppsala konstmuseum erbjuder kostnadsfria visningar av museets utställningar och skapande verkstad för skolor och förskolor i Uppsala kommun. Stiftelsen Bror Hjorths hus erbjuder förskolor och skolor i Uppsala kommun kostnadsfria visningar av konstnärshemmet och museets samling av Bror Hjorths konst. Förskolor och skolor erbjuds även skapande verkstad, vilket är en uppskattad och omfattande konstpedagogisk verksamhet.

I kommunen finns flera enskilda konstnärer och konstnärskooperativ som arbetar med konstpedagogisk verksamhet ute i skolorna. De flesta av dessa anlitas av skolorna inom Skapande skola-projekt, och uppbär inget särskilt kommunalt stöd för verksamheten. Kulturförvaltningens enhet för offentlig konst, under avdelningen Strategi & Omvärld, erbjuder vid önskemål kostnadsfria pedagogiska program runt offentlig konst.

5.2 Dans

I Uppsala kommun verkar flera professionella koreografer och dansare, men merparten vänder sig till en vuxen publik. En del dansgrupper och koreografer kan ibland anlitas med Skapande skola-medel. Uppsala kulturskola har det senaste året samarbetat med gymnasieskolan runt danspedagogisk verksamhet för nyanlända elever.

Gottsunda Dans & Teater har tidigare producerat professionella teater- och dansproduktioner, som erbjudits avgiftsfritt för skolelever, då detta stipulerades i det avtal som ursprungligen tecknades med kommunen. Föreningen har dock av olika skäl dragit ner på den professionella verksamheten. Däremot hyr föreningen ut lokalerna till gästspel och till fria grupper som spelar professionella föreställningar. En del grundskolor köper också danspedagogiska program inom Skapande skola-projekt.

5.3 Film och media

Kortfilmfestivalen UNG äger rum årligen i samband med Uppsala Internationella Kortfilmfestival. Under en vecka visas kortfilm från hela världen för barn och ungdomar från 4 år upp till gymnasiet. Visningarna är öppna för skolklasser och har fri entré.

Föreningen Uppsala Fotografiska Sällskap erbjuder lokaler till gymnasiets fotoutbildning. Utbildningsförvaltningen erbjuder skolbiovisningar på Spegeln till kommunala och fristående grundskolor och gymnasieskolor.

5.4 Kulturarv och kulturmiljö

Fram till våren 2017 arrangerade Uppsala konstmuseum visningar av Uppsala slott för förskolor och skolor. Visningen erbjöd en blandning av svensk historia, arkitektur och konsthistoria, och visade upp en del av stadens kulturarv. Det är oklart om det kommer att bli några fler skolvisningar av slottet i konstmuseets regi.

Det finns ett flertal museer och historiska byggnader i Uppsala där förskolor och skolor erbjuds visningar och museipedagogisk verksamhet, såsom Fredens hus, Upplandsmuseet med Disagården, Gamla Uppsala Museum, Domkyrkan, Museum Gustavianum, Medicinhistoriska museet och Folkrörelsearkivet.

Det biologiska museet Biotopia är en kommunal verksamhet under kulturförvaltningen som fungerar som ett nav för information och kunskap inom det naturvetenskapliga området. Ett särskilt fokus ligger på ekologiska sammanhang och hållbar utveckling. Utbildningsförvaltningen driver, i samarbete med Upplandsstiftelsen, Naturskolan, där barn och elever stärker sina kunskaper i natur och friluftsliv och pedagoger erbjuds fortbildning.

De linneanska trädgårdarna – Botaniska trädgården, Linnéträdgården och Linnés Hammarby – anordnar olika aktiviteter och temavisningar anpassade för skola och förskola. Uppsala 4H erbjuder skola och barnomsorg att besöka sina 4H-gårdar och genomför också temaverksamheterna Natur- och Djurtolvan för åk 4-6 i länet.

5.5 Litteratur

Den kommunala grundskolan har sedan 2005 en överenskommelse med Bibliotek Uppsala om skolbiblioteksservice, där man köper viss service från Bibliotek Uppsala. De kommunala grundskolor som har egna skolbibliotek omfattas bara av delar av överenskommelsen. Friskolorna omfattas inte av avtalet, men de kan köpa skolbiblioteksservice från Bibliotek Uppsala på egen hand, med samma upplägg som för den kommunala skolan. Gymnasieskolan har egna gymnasiebibliotek frikopplade från Bibliotek Uppsalas organisation.

Det finns många litterära organisationer och sammanslutningar som verkar i Uppsala och som på olika sätt berör skolans värld. Föreningen Poesi utan gränser driver en satsning på poesi på elevernas modersmål, med skriparverkstäder och en tävling i framförande. Några författare och litterärt aktiva personer arrangerar årligen högläsningstävlingen "Läs högt" för åttondeklassare. Stiftelsen Dag Hammarskjöldbiblioteket tillhandahåller litteratur för gymnasieelever.

Författarcentrum är en intresseorganisation för professionella yrkesverksamma författare, vilken kostnadsfritt förmedlar författarbesök och författarledda skriparverkstäder. Under 2015 bokades över tusen uppdrag gällande besök i förskola, grundskola och gymnasium i landet, vilket var ungefär

hälften av samtliga bokade uppdrag till författare. Författarcentrum Öst är den region som bistår Uppsala med förmedlingsservice. Det finns också en del författare som försöker att sälja in sig på egen hand, utan Författarcentrums hjälp.

5.6 Musik

Stiftelsen Musik i Uppland är en länsmusikorganisation i Uppsala med Region Uppsala som huvudman. Genom anställda musiker och ett stort antal frilansande grupper och musiker erbjuds invånare i Uppsala län levande musik av högsta kvalitet. Musik i Uppland erbjuder subventionerade kulturprogram till förskola och skola.

Uppsala kulturskola bjuder varje vår in alla grundskolor till en allsångskonsert på Uppsala Konsert & Kongress. Uppsala Internationella Gitarrfestival anordnar aktiviteter och konserter för barn i anslutning till festivalen. Flera professionella artister och musiker utan kommunalt kulturstöd spelar uppsökande på förskolor och skolor.

5.7 Teater

Uppsala Stadsteater är ett kommunalt bolag som har verksamhet riktad till barn och unga, bestående av såväl professionell verksamhet i form av föreställningar och pedagogiska program som en ungdomsensemble. De teaterföreställningar och workshops som erbjuds skolorna är kostnadsfria.

I Uppsala kommun verkar många fria teatergrupper som vänder sig till en ung publik, framför allt till förskolan och de lägre stadierna i grundskolan. De professionella grupper som uppstår kommunalt kulturstöd kan erbjuda subventionerade föreställningar och biljetter till förskolor och skolor. Under 2015 och 2016 genomförde kulturförvaltningen en scenkonstsatsning, där skolor kostnadsfritt fick ta del av professionell scenkonst.

I Gottsunda kulturhus driver föreningen Gottsunda Dans & Teater med nyttjanderättsavtal verksamhet i form av framför allt teaterpedagogisk verksamhet och amatörteaterverksamhet men de erbjuder även skolföreställningar. I föreningens regi anordnas också en scenkonstfestival för barn och unga vartannat år. På den kommunala gästspelsscenen Reginateatern spelas ibland skolföreställningar, oftast för högstadiet och gymnasiet.

Region Uppsala har en teaterkonsulent som erbjuder fortbildningstillfällen och subventionerade teaterföreställningar i samarbete med kulturförvaltningen.

5.8 Övrigt

Utöver de kulturaktörer som nämnts ovan finns det troligtvis många fler aktiva kulturaktörer verksamma i kommunen som anlitas direkt av förskolor och skolor, utan kulturnämndens inblandning, såsom exempelvis teatergrupper från andra delar av landet. Eftersom utbildningsnämnden inte för statistik över detta saknas siffror om omfattning och kostnad för kommunen.

5.8.1 Tillfälliga satsningar och evenemang

Under 2015 och 2016 beslutade kulturnämnden om särskilda satsningar på barnkultur i syfte att öka utbudet av och tillgängligheten på scenkonstföreställningar för barn och unga i kommunen, med särskilt fokus på elever i landsbygdsskolor i högre stadier.⁴² Våren 2017 samarbetade kulturförvaltningen med Region Uppsala runt mimteaterföreställningar med efterföljande konstworkshops för förskolor och skolor med hörselklasser och många nyanlända elever. Under hösten 2017 samordnar förvaltningen även en föreställningsturné med Clowner utan gränser i lågstadieskolor på landsbygden. Samtliga satsningar var och är kostnadsfria för skolorna.

5.8.2 Regionala kulturfunktioner

Region Uppsala har flera olika konsulenter som kan ge stöd i arbetet med kultur i skola, såsom dans-, film-, hemslöjds-, konst- och teaterkonsulent. Konsulenterna erbjuder också fortbildning för pedagoger och subventionerade föreställningar och program.

⁴² *Särskild barnkultursatsning 2015* KTN-2015-0385
Särskild barnkultursatsning 2016 KTN-2016-0078

6 Befintliga stödstrukturer för kultur i förskola och skola

6.1 Kulturnämndens arrangörsstöd

Alla förskolor och grundskolor i Uppsala kommun kan varje termin ta del av ett subventionerat utbud av scenkonst. Subventionen kallas arrangörsstöd och gäller föreställningar som ges av fria, professionella scenkonstgrupper baserade i Uppsala kommun. Tidigare har förskolor och skolor själva fått betala hela kostnaden för föreställningen och sedan erhållit ett ekonomiskt stöd i efterhand, med ett maxtak om 6 tkr. Sedan 2017 har subventionen istället bakats in i föreställningskostnaden, för att underlätta ansökningsprocessen för förskolor och skolor. Arrangörsstödet innebär att förskolan och skolan i de flesta fall betalar 0-25 procent av kostnaderna för en föreställning eller av biljettkostnaderna.

6.2 Region Uppsalas arrangörsstöd för scenkonst

Region Uppsala har särskilda arrangörsstöd för teater och dans som påminner om kommunens stöd, men som är avsedda för inköp av, eller besök på, föreställningar producerade av professionella teater- och dansgrupper från hela landet. Sökande kan vara såväl kommunala förvaltningar som ideella föreningar. De regionala stöden är inte bundna till skolföreställningar utan kan sökas även för offentliga föreställningar. Regionen prioriterar ansökningar som berör barnkultur. Bidraget är högst 50 procent av föreställningskostnaden, med ett maxtak på 6 tkr.

6.3 Region Uppsalas Kulturbuss

UL och Region Uppsalas kulturenhet har en överenskommelse om Kulturbuss, resor med UL:s trafik till olika kultur- och folkhälsoresmål i länet. Systemet innebär att förskolor, grundskolor och fritidshem kan boka kostnadsfria resor under lågtrafiktid med ordinarie tidtabeller i kollektivtrafiken i Uppsala län. Resan utgår från befintliga hållplatser. Erbjudandet om kulturbuss omfattar pedagog- eller lärarledda grupper av barn och unga inom förskola, grundskola och fritidsverksamhet. En klass, eller ca 25 elever, får resa per avgång.

6.4 Kulturrådets Skapande skola-medel

Kulturrådet beslutar om statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan med målet att integrera kultur i grundskolan och öka professionell kulturverksamhet för och med barn. Syftet är att ge barn och unga ökad tillgång till kulturens uttrycksformer och ökade möjligheter till eget skapande. Bidraget får användas till inköp av professionell kulturverksamhet, insatser som främjar barnens eget skapande i undervisningen och insatser som främjar långsiktig samverkan mellan skolan och kulturlivet. Stödet söks av skolans huvudman vilket innebär att de fristående skolorna lämnar in egna ansökningar medan alla kommunala skolor lämnar in en gemensam ansökan. I vissa kommuner samordnas den centrala ansökan av någon part inom utbildningsförvaltningen, i andra kommuner fungerar istället någon part inom kulturförvaltningen som samordnare.

7 Tillgång till kultur i förskola och skola 2015

7.1 Barn och unga i förskola och skola 2015

I Uppsala kommun fanns det under 2015 i genomsnitt drygt 2 300 barn och unga i varje årskull mellan 0 och 19 år, med variationer mellan årskullarna. I förskoleåldern 1-5 år fanns i genomsnitt 2 500 barn i varje årskull, medan unga i åldern 16-18 år uppgick till i genomsnitt 2 000 per årskull.⁴³ Ca 25 000 barn gick i grundskolan. Eftersom förskolan och gymnasiet inte är obligatoriska skolformer avviker antalet inskrivna barn och elever i skolformerna från det totala antalet barn och unga i kommunen för de årskullarna. Vad gäller gymnasiet varierar antalet inskrivna elever även utifrån antalet elever från andra kommuner än Uppsala, och antalet unga från kommunen som väljer att studera i andra kommuner. För gymnasieskolan finns det också en mer otydlig relation mellan befolkningsstatistik och inskrivna elever, eftersom vissa elever exempelvis kan ha gått om någon klass i grundskolan, gått ett introduktionsprogram före sin gymnasieutbildning eller åkt som utbytesstudent.⁴⁴

7.2 Kultur i förskola och familjedaghem

7.2.1 Organisation

I Uppsala kommun finns idag 201 förskolor, varav 48 procent är kommunala, och 33 familjedaghem, varav 46 procent är kommunala.⁴⁵

Den kommunala förskolans verksamhet är organiserad i 11 områden utifrån geografisk närhet. Utöver dessa finns en enhet för familjedaghemsverksamhet och öppen förskola. Det finns en chef för hela verksamheten, som under sig har en förskolechef per område eller enhet, dvs. 12 chefer inklusive chefen för familjedaghem och öppen förskola. I varje förskoleområde finns sedan ett antal biträdande förskolechefer för de enskilda förskolorna.

De fristående förskolorna har en förskolechef på respektive förskola eller koncern, och dessa ligger inte under den kommunala verksamhetens chef i organisationen, utan är placerade direkt under utbildningsdirektören, med en roterande representant i ledningsgruppen. De administrativa stödfunktioner som finns för förskolan ligger fristående från förskolans avdelning, under avdelningarna för systemstöd och individstöd.

7.2.2 Bibliotek Uppsala

En del av Bibliotek Uppsalas områdesbibliotek anordnar kostnadsfria kulturprogram för barn i förskoleålder, och även om de primärt är riktade till daglediga barn så kan även dagbarnvårdare och förskolor besöka dem. Det saknas dock heltäckande statistik över antalet barn i barnsomsorg som tar del av programmen. Bibliotek Uppsala för inte heller besöksstatistik på skolnivå. Totalt sett hade biblioteken under 2015 ca 33 000 besökare från förskolan, men eftersom barnen oftast kommer flera gånger per år handlar det inte om unika besökare. För några år sedan gjordes en kartläggning av förskolornas lånefrekvens och det konstaterades då att nästan alla förskolor, såväl kommunala som fristående, hade minst en avdelning som var aktiv låntagare på något av biblioteken eller någon av bokbussarna.

⁴³ Uppsala 2016. Statistik för Uppsala kommun

https://www.uppsala.se/contentassets/f09f9e6b994f41408c66064a2da8470b/statistisk-folder_sv.pdf

⁴⁴ Uppgifter ur Uppsala kommuns elevregister, utdrag 2017-06-28

⁴⁵ Uppsala kommuns hemsida, "Hitta & jämför", <http:// uppsala.hittaochjamfor.se/> 2017-08-24

7.2.3 Teaterbesök och uppsökande teaterföreställningar

Den konstform som enligt statistiken är mest utnyttjad av förskolor är teater. 34 procent av kommunens förskolor och familjedaghem har tagit del av någon form av teater 2015. Många förskolegrupper besöker subventionerade föreställningar på Den Lilla Teatern, och andra har köpt in föreställningar till förskolan eller närliggande lokaler. En femtedel av de skolor som tar del av teater ligger på landsbygden.

Förskolor är den skolform som nyttjar det kommunala arrangörstödet i störst omfattning. Den främsta anledningen till den höga nyttjandegraden av stödet är att merparten av de föreställningar som erbjuds med arrangörstöd vänder sig till just den målgruppen. Vid föreställningar för förskolan kan barngruppen inte vara för stor, vilket gör att föreställningskostnaden blir högre per barn. Förskolans ekonomiska ramar förefaller dock vara något bättre än skolans när det handlar om att boka scenkonst. De fria grupperna upplever att det är lättare att nå ut till förskolan än till skolan.

7.2.4 Konstpedagogisk verksamhet på Bror Hjorths hus

Bror Hjorths hus har en kostnadsfri pedagogisk konstverksamhet för bland annat förskolor vilken är mycket välbesökt. Under 2015 tog museet emot 26 procent av kommunens förskolor och familjedaghem. Många förskolor och familjedaghem återkommer flera gånger under året. De enheter som besökte museet under 2015 hade i genomsnitt fem besökstillfällen. De förskolor som hade flest besökstillfällen ligger i nära anslutning till stadsbusslinjer som passerar museet, vilket underlättar transporten dit. Ett fåtal förskolor från landsbygden besöker museet, men i övrigt finns de flesta belägna i Uppsala stad med ytterområden.

7.2.5 Biotopia

Det biologiska museet Biotopia erbjuder kostnadsfria aktiviteter för förskolor och skolor såväl inne på museet som ute i naturen. Förskolan samt låg- och mellanstadiet stod för den största andelen av besöken. 25 procent av kommunens förskolor och familjedaghem besökte Biotopia under 2015. Några av dessa ligger på landsbygden, men merparten ligger i Uppsala stad med ytterområden.

7.2.6 Linneanska trädgårdarna

De linneanska trädgårdarna – Botaniska trädgården, Linnéträdgården och Linnés Hammarby – erbjuder aktiviteter för förskolor, både mot avgift och kostnadsfritt, då med bidrag från utbildningsförvaltningen. De kostnadsfria aktiviteterna handlar om plantering och Miniröris och vissa kostnadsfria aktiviteter erbjuds enbart till kommunala förskolor. Under 2015 besökte 20 procent av kommunens förskolor och familjedaghem verksamheterna. En knapp tredjedel av dessa var fristående. Något som särskiljer trädgårdarnas statistik från andra kulturinstitutioner är att man når många förskolor som ligger på landsbygden.

7.2.7 Övriga kultur- och naturupplevelser

Ett mindre antal förskolor besöker andra kulturinstitutioner såsom Upplandsmuseet, Disagården, Uppsala Konstmuseum och Kortfilmfestivalen UNG. Även om förskolor inte arbetar med ämnes- eller kursplaner, kopplar de gärna samman kulturupplevelser med särskilda teman som de arbetar med.

7.2.8 *Nyttjande av Region Uppsalas kulturbussar*

Region Uppsala erbjuder sedan 2016 möjligheten för grupper i förskoleverksamhet att åka kostnadsfritt till kulturresmål med ordinarie kollektivtrafik, under benämningen kulturbussar. Enligt Region Uppsalas statistik har ingen av Uppsalas förskolor nyttjat den möjligheten. Det kan vara så att informationen om kulturbuss inte har nått ut till förskolorna, eller att det inte är praktiskt genomförbart att resa med små barn, exempelvis på grund av svårigheten att ta sig till busshållplatser längs med landsvägar och andra hårt trafikerade vägar.

7.2.9 *Nationell kartläggning av professionell kultur i förskolan*

Under 2016 gjordes på uppdrag av Kulturrådet en kartläggning av hur förskolor arbetar med professionell kultur. Syftet med kartläggningen var att genom konkreta exempel skapa förståelse för hur arbetet med kultur i förskolan kan se ut. Kartläggningen byggde i huvudsak på fallstudier i tio utvalda kommuner, kompletterat med enstaka intervjuer med andra aktörer, för att fånga upp eventuella perspektiv som faller utanför fallstudiernas resultat. Kartläggningens kulturbegrepp innefattar barnens direkta kontakt med kulturupplevelser eller i form av fortbildning för pedagoger, barns upplevelse som mottagare av kultur eller som utövare av kultur under ledning av kulturaktörer, kulturupplevelser direkt på förskolan eller i institutionslokaler och liknande.⁴⁶

Den professionella aspekten ses som viktig av de förskolor som deltagit i fallstudierna. Professionella kulturutövare har ett annat sätt att inspirera barnen än pedagogerna, och man ser ett värde i att barnen träffar personer som är yrkesverksamma inom kulturlivet och i att barnens erfarenhetsspann vidgas. Förskolorna ser vidare kulturupplevelserna som en del av förskolans kompensatoriska uppdrag, eftersom en del barn kanske aldrig får uppleva kultur på fritiden, och som en viktig del i barnens lärande. Genom kulturyttringarna erhåller barnen fler möjligheter att uttrycka sig.⁴⁷

Omfattningen av kultur i förskolorna varierar stort. De konstformer som förskolor i högsta grad tar del av är bibliotek och teater. 91 procent av de svarande förskolecheferna uppger att förskolan eller förskolorna besökt biblioteket under det senaste året, och 86 procent har besökt en teater. Vissa kulturformer har enligt kartlägningsrapporten en tradition av samverkan med förskolan. Att ta in kulturaktiviteter som bibliotek och teater ses därför som naturligt av förskolan. Den relativt stora tillgången till bibliotek och teater framstår också som en förklaring till att dessa kulturformer är vanliga. Några av kommunerna i fallstudierna erbjuder ett gemensamt utbud av framför allt teater vilket förskolorna tar del av. Ungefär hälften har besökt museum eller någon musikaktör. I kartläggningen framkommer att praktiska begränsningar, som exempelvis lokalkrav för vissa konstformer, påverkar vilken kultur man väljer att ta del av.

Bland de förskolechefer som deltagit i fallstudierna finns det en stor skillnad i frekvensen av nyttjandet av kultur. De förskolechefer som anger att de tar del av kultur i nuläget planerar i högre grad att ta del av mer kultur i framtiden, än de förskolechefer som anger att de inte tar del av kultur. Enligt kartläggningen kan detta leda till en snedfördelning av tillgången till kultur i landets förskolor.⁴⁸

Det är betydligt vanligare att förskolorna tar del av kultur utanför de egna lokalerna än på förskolan. I kartläggningen framgår att tillgång till kulturlokaler är en viktig faktor för att ta del av kultur. Flera förskolor ser teaterföreställningar som sätts upp i bibliotekens lokaler. I dessa fall kan ett samnyttjande ske av olika konstformer, då barnen kan låna med sig böcker på samma tema som föreställningen. Ofta

⁴⁶ *Kultur på barnens villkor: en kartläggning av professionell kultur i förskolan*. Kulturrådet 2016, 8.

⁴⁷ *Ibid*, 15.

⁴⁸ *Ibid*, 10f.

kan också valet av föreställningslokal vara en upplevelse i sig, exempelvis om föreställningen hålls i ett slott, i en konsthall, eller inte minst på en riktig teaterscen med ljussättning och scenografi.⁴⁹

Bland de förskolor som kartlagts finns i samtliga fall en samordnande funktion i kommunen för kultur i förskola, och samtliga kommuner har avsatt medel för professionell kultur i förskolan. Vissa kommuner har en kulturgaranti som inkluderar hela eller delar av förskolan medan andra kommuner erbjuder någon annan form av utbud. I nio av tio kommuner köps kulturutbudet in med centrala medel.

I kartläggningen konstateras att de kommuner som har en tydligt uttalad prioritering från nämnder och förvaltningar att arbeta med kultur också har en mer effektiv process runt arbetet med kultur i förskola. I kommuner där det är upp till varje enskild förskola att anmäla intresse av att ta del av kultur, nås en mindre del av kommunens förskolor än i övriga kommuner.⁵⁰ Orsakerna till att förskolor avstår från att ta del av kultur anges bland annat vara att förskolan ligger för långt från själva kulturutbudet, att personalsituationen inte tillåter det samt ett bristande engagemang från personalen.

Tillgång till transport anges vara en viktig förutsättning för att kunna ta del av ett gemensamt kulturutbud. I flera kommuner ingår transportlösningar i det gemensamma kulturutbudet och utgör, framför allt i glesbygdskommuner, en stor del av såväl den totala kostnaden som samordningsarbetet.

Enligt kartläggningen är en central samordning oftast kompletterad med kulturombud ute på förskolorna, vilka samarbetar med samordnaren runt att ta fram ett kulturutbud. För att få till ett fungerande kulturombudssystem krävs att förskolechefen är införstådd med att kulturombudet lägger arbetstid på sin funktion. Samtliga förskolor upplever kulturombuden som en viktig funktion för att säkerställa tillgången till kultur.⁵¹

7.2.10 Övergripande analys

I den kartläggning som har gjorts i kommunens kulturutbud saknas 13 procent av kommunens förskolor och familjedaghem som besökare eller konsumenter av professionell kultur under 2015. En tredjedel av dessa ligger på landsbygden. Om man ser till verksamhetsformen saknas drygt en tredjedel av familjedaghemmen i besöksstatistiken medan en tiondel saknas bland förskolorna. 19 procent av de kommunala enheterna saknas i statistiken, medan motsvarande siffra för fristående enheter är åtta procent.

Vad gäller förskolor och familjedaghem finns ett mörkertal i den statistik som kartläggningen visar. Flera familjedaghem och förskolor saknas i besöksstatistiken men har enligt egen uppgift flera kulturupplevelser i sin verksamhet. Framför allt familjedaghem, men även förskolor, åker i mindre grupper på obokade besök till domkyrkan, museer och bibliotek. Familjedaghem använder sig av dagbarnvårdarens bil och nyttjar inte den regionala kulturbussen. Vissa förskolechefer med ansvar för flera enheter har, i avsaknad av motsvarande central funktion, tagit rollen av kultursamordnare och på egen hand bokat in gemensamma kulturprogram till sina förskolor, och har då anlitat kulturutövare utanför det kommunala stödsystemet.

Den främsta orsaken till att man inte tar del av kulturutbudet anges vara problem med transporter. En del förskolor ser det som ett orosmoment att åka buss med förskolebarn. När förskolan finns på landsbygden och är hänvisad till ordinarie busstidtabeller finns det inte heller någon praktisk möjlighet att ta sig fram och tillbaka till centrum med en barngrupp. Man efterfrågar uppsökande

⁴⁹ Ibid, 12.

⁵⁰ Ibid, 18-20.

⁵¹ *Kultur på barnens villkor: en kartläggning av professionell kultur i förskolan*. Kulturrådet 2016, 20f.

kulturverksamhet med samma ekonomiska förutsättningar som förskolor i innerstaden får genom det subventionerade utbudet på fasta scener.

Samtidigt betonar flera förskolor på landsbygden att man inte bara vill ha uppsökande kulturverksamhet, utan gärna skulle vilja åka in och upptäcka staden med barnen. Man vill se Pelle Svanslös lekpark och domkyrkan, och besöka stadsbiblioteket och andra kulturinstitutioner, och kan tänka sig att ha uppsökande verksamhet på vintern och besök i staden under våren och hösten. Då krävs emellertid ett fungerande system för transport. Bussen måste kunna hämta upp barnen på förskolan och vid kulturresemålet och inte vid ordinarie busshållplatser, vilket är fallet med länets kulturbussar. Att hyra egen buss är alldeles för dyrt för en enskild förskola, och då spelar det ingen roll om själva kulturprogrammet är subventionerat eller kostnadsfritt.

Om förskolan ska kunna ta del av mer uppsökande kulturverksamhet behöver lokaltillgången ses över. En förskola på landsbygden berättar att den lokal som de kan hyra för föreställningar inte är rätt utrustad akustikmässigt för kulturprogram. Förskolan skulle gärna vilja ha tillgång till närliggande skolors gymnastikhallar, inte bara för kulturprogram utan även för rörelse, men skolorna har bokat upp alla dagtider och vill inte släppa in förskolan. Förskolan tycker att kommunen borde se över vilka lokaler som finns tillgängliga, vilka lokaler som behöver utrustas för att ta emot kultur, och hur andra lokaler kan göras tillgängliga för olika verksamheter.

Några förskolor upplever att det är svårt att hitta information om vilket kulturutbud som finns. Man vet inte heller vem inom kommunen man ska kontakta för att be om hjälp att hitta kulturprogram för förskolor. Flera förskolor känner inte till hemsidan Kubik Uppsala Pedagog. Däremot känner man till kulturförvaltningens arrangörsstöd, och är väldigt nöjda med det nya systemet som underlättar för den enskilda förskolan, och med de utskick som har gjorts med information om det subventionerade utbudet.

Önskemål har framställts om mer information till den enskilda förskolan om vilket utbud som finns. Informationen får gärna komma i ett samlat utbudsblad med posten och som digitalt informationsbrev som länkar till ett samlat utbud på webben, istället för flera olika e-postutskick från olika avsändare. Webben ska vara en dynamisk och levande hemsida med intressant och tydlig information, och kan inte ha en sådan statisk utformning som exempelvis utförarwebben.

Flera av de förskolor som kulturförvaltningen varit i kontakt med har sagt att de vill ha ett fungerande system med kulturombud. Då kan kulturombudet förmedla information till övrig personal på planeringsmöten.

Andra orsaker som nämns till att förskolan inte tar del av kultur är att pedagogerna är ovana vid att använda professionell kultur i verksamheten, och att stora organisationsförändringar gör att man inte hunnit med den administration som kulturupplevelser skulle innebära. I en kommun som saknar central samordning krävs det mer av varje enskild förskola för att få in kulturen i verksamheten.

Det framkommer i kartlägningsarbetet att vissa förskolor inte ser någon tydlig skillnad mellan professionell kultur, amatörkultur och kulturella inslag i den ordinarie verksamheten. En förskola menar att man använder kultur i hög grad genom att prata om ord och lyssna på musik på datorn. Förskolan föredrar också att ta in frivilligarbetande exempelvis för att sjunga med barnen framför att betala för en professionell kulturupplevelse. Fördelen med en central kultursamordning är dels att den enskilda förskolans kostnad minskar och dels att kultursamordnaren kan besitta en annan kompetens i att ta fram förslag på ett högkvalitativt och lämpligt kulturutbud än vad den enskilda förskolan kan.

7.3 Kultur i förskoleklass och grundskola

7.3.1 Organisation

I Uppsala kommun finns idag 79 grundskolor och 9 grundsärskolor. 73 procent av grundskolorna och 67 procent av grundsärskolorna är kommunala, de övriga fristående.⁵²

Den kommunala grundskolan har en skolchef och under denna finns tre områdeschefer som ansvarar för ungefär lika många kommunala grundskolor och resursenheter. En av områdescheferna ansvarar även för alla kommunala grundsärskolor. Uppdelningen av skolor är inte geografiskt motiverad utan storleksmässigt. Utöver områdescheferna finns på samma nivå ytterligare ett par chefer som ansvarar för bland annat resursenheter och vikarier. Under områdescheferna finns rektorer som i sin tur ansvarar för en eller två skolor. På skolorna finns ofta även en eller flera biträdande rektorer.

De fristående grundskolorna har en rektor på respektive skola, och dessa lyder inte under den kommunala verksamhetens chef utan är placerade direkt under utbildningsdirektören, med en roterande representant i ledningsgruppen. De administrativa stödfunktioner som finns för grundskolan ligger fristående från grundskolans avdelning, under avdelningen för systemstöd.

7.3.2 Allsångskonsert med Uppsala kulturskola

Uppsala kulturskola bjuder sedan 30 år tillbaka in alla elever i åk 1 och 2 till en allsångskonsert. En föreställning produceras runt kända och okända sånger, och skolorna får veta vilka sånger som är aktuella i förväg, så att eleverna kan öva i klassen. Allsångskonserten hålls sedan på UKK, och eleverna får sjunga med i sångerna när de dyker upp i berättelsen. Eleverna får också se och höra olika instrument.

Under 2015 tog 4 500 elever del av kulturskolans allsångskonsert, vilket är den totala mängden man har kapacitet att ta emot i nuläget. Man når således inte alla kommunens elever i båda årskurserna, men skulle med råge kunna hantera en hel årskurs. Enligt kulturskolans statistik har allsångskonserten under de senaste fem åren besökts av någon av de två årskurserna i samtliga grundskolor.

7.3.3 Bibliotek Uppsala och skolbiblioteken

Den kommunala grundskolan har sedan 2005 en överenskommelse med Bibliotek Uppsala om skolbiblioteksservice, där man köper följande service från Bibliotek Uppsala:

- Fri tillgång till valfritt folkbibliotek så ofta man önskar för alla kommunala grundskolor, för boklån.
- Bokbuss till landsbygdsskolorna var sjätte vecka.
- Lässtimulans i form av bokprat för elever i årskurs 2 och 5.
- Pedagogisk biblioteksvisning för alla förskoleklasser.
- Ett centralt bestånd av gruppuppsättningar av böcker, tillgängligt på Stadsbiblioteket.
- Presentation av ny skönlitteratur för pedagoger.

Den pedagogiska biblioteksvisning som erbjuds till förskoleklasser inom avtalet är ett vanligt förekommande inslag i andra kommuners kulturgaranti. Besöket är en del i processen att ge barnet kännedom om samhällets kulturutbud, vilket är ett av de övergripande målen för skolan enligt läroplanen.⁵³ Utöver grundavtalet kan skolorna köpa till tilläggsservice i form av fler bokprat,

⁵² Uppsala kommuns hemsida, ”Hitta & jämför”, <http:// uppsala.hittaochjamfor.se/>

⁵³ *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Reviderad 2017)*, 13.

bibliotekskunskap, IT-baserad informationssökning och konsultation vid uppbyggnad av eget skolbibliotek m.m.

De kommunala grundskolor som har egna skolbibliotek omfattas bara av delar av överenskommelsen. Friskolorna omfattas inte av avtalet men de kan köpa skolbiblioteksservice från Bibliotek Uppsala på egen hand, med samma upplägg som för den kommunala skolan.

7.3.4 Biotopia

Det biologiska museet Biotopia fungerar som ett komplement inom det naturvetenskapliga området för skolans samtliga nivåer. Förskolan samt låg- och mellanstadiet står för den största andelen besökare. Under 2015 besökte 45 procent av kommunens grundskolor Biotopia. Ungefär en tredjedel av de besökande grundskolorna från Uppsala kommun ligger på landsbygden.

7.3.5 Upplandsmuseet och Disagården

Förskolor och skolor i hela länet erbjuds program med museipedagoger på Disagården, Upplandsmuseet och respektive skola, men de kan också besöka verksamheterna på egen hand. Under 2015 deltog 150 elevgrupper från Uppsala i museipedagogisk verksamhet, och 50 elevgrupper gjorde besök på egen hand. 44 procent av grundskolorna tog del i detta, varav drygt en fjärdedel var landsbygdsskolor.

7.3.6 Uppsala Konstmuseum och Uppsala slott

Under 2015 hade konstmuseet konstvisningar och efterföljande konstpedagogiska workshops för 40 procent av kommunens grundskolor, samt pedagogiska visningar av Uppsala slott för 19 procent av skolorna. Totalt nådde konstmuseets pedagogiska verksamhet 49 procent av kommunens grundskolor. Det totala antalet besökare från alla skolformer var 4 309, dock inte unika. Det finns skolor som återkommer vid flera tillfällen. Statistiken visar inte om det handlar om samma elever vid de olika tillfällena, eller om skolan låtit flera klasser ta del av upplevelsen i omgångar. Samtliga skolor som besökt museet mellan fem och tio gånger ligger i Uppsala stad med ytterområden. Bland besöken till slottsvisningarna finns en större geografisk spridning bland skolorna än när det gäller konstvisningarna.

7.3.7 Teaterbesök och uppsökande teaterföreställningar

Det kommunala arrangörsstödet nyttjas främst av förskolor och därefter lågstadielklasser. Orsaken till detta är dels att merparten av de föreställningar som erbjuds med arrangörsstöd vänder sig till just de målgrupperna, men beror också på undervisningsformen. Sammanhållen undervisning i de lägre åldrarna underlättar att ta del av scenkonst, medan det i högre stadier är svårare att organisera en scenkonstföreställning rent tidsmässigt, eftersom flera ämneslärare ofta berörs.

27 procent av kommunens grundskolor tog under 2015 del av teaterföreställningar subventionerade med kommunalt arrangörsstöd. Framför allt är det låg- och mellanstadiet som tagit del av föreställningar, och av dessa skolor har 72 procent besökts av samma teatergrupp. Bland de sex högstadieskolor som besökt subventionerade föreställningar har samtliga sett samma grupp.

Det kommunala arrangörsstödet är knutet till Uppsalabaserade scenkonstgrupper. I Uppsala kommun finns många scenkonstgrupper som spelar för lågstadiet. Med undantag för vissa tillfälliga produktioner av fria grupper och de föreställningar som visas på Uppsala Stadsteater, så finns det en

enda teatergrupp som spelar för mellanstadiet och en enda teatergrupp som spelar för högstadiet och gymnasiet. Dessa grupper består vidare till viss del av samma medlemmar, vilket gör att eleverna möts av ett likartat konstnärligt uttryck gällande scenkonst under en stor del av skoltiden.

Under 2015 och 2016 genomförde kulturförvaltningen scenkonstsatsningar med särskilt fokus på elever i landsbygdsskolor i högre stadier. Under 2015 besökte 1 342 högstadieelever teaterföreställningar, varav 40 procent fanns på landsbygden. I samband med satsningen visade det sig att många elever var mycket ovana vid teater som konstform, och inför 2016 års satsning kompletterades elevernas teaterupplevelser av ett för- eller efterarbete med en teaterpedagog. Satsningen fokuserade också mer på landsbygdsskolorna. 942 grundskoleelever, varav 75 procent på landsbygden, såg teaterföreställningar och 677 elever på landsbygdsskolor deltog i tillhörande workshops.⁵⁴

Gottsunda Dans & Teater erbjuder skolföreställningar som ibland riktar sig till grundskolan, men de senaste åren har det främst handlat om semiprofessionell verksamhet, där ungdomar engagerade i föreningens kursverksamhet sätter upp produktioner som de visar för skolor i kommunen. Föreningen upplåter också lokalen till gästspel. En del skolor sätter upp egna produktioner hos föreningen som Skapande skola-projekt, eller genom uppdragsavtal mellan skolan och föreningen. Under 2015 berördes 40 procent av grundskolorna av föreningens verksamhet. Det är dock oklart i vilket sammanhang de besökte verksamheten.

Uppsala Stadsteater erbjuder kostnadsfria föreställningar och workshops, och har sedan många år haft fokus på äldre åldersgrupper. Under 2015 besökte 35 procent av kommunens grundskolor Uppsala Stadsteater.

7.3.8 *Konstpedagogisk verksamhet på Bror Hjorths hus*

Bror Hjorths hus har en kostnadsfri pedagogisk konstverksamhet som är mycket välbesökt, framför allt av förskolor men även grundskolor. Under 2015 besökte 32 procent av kommunens grundskolor verksamheten. Många av dessa besökte museet flera gånger under året, med ett genomsnitt om fyra besökstillfällen per besökande enhet. De grundskolor som hade fem besökstillfällen eller fler ligger i Uppsala stad med ytterområden. En närliggande skola hade så många som 24 besökstillfällen. Samtidigt nådde man flera landsbygdsskolor. En fjärdedel av de besökande skolorna ligger på landsbygden, men alla dessa har färre besök per enhet än genomsnittet.

7.3.9 *Skolbio*

Utbildningsförvaltningen erbjuder såväl kommunala som fristående grundskolor och gymnasieskolor skolbiovisningar på biografen Spegeln. Under 2015 gick klasser från 22 procent av kommunens grundskolor på bio. Av dessa var enbart en tiondel fristående skolor, vilket troligtvis kan förklaras med att de inte nåtts av information i lika stor omfattning som kommunala skolor. Nästan en fjärdedel av de besökande skolorna är resursenheter.

7.3.10 *Linneanska trädgårdarna*

Under 2015 besökte 15 procent av kommunens grundskolor de linneanska trädgårdarna – Botaniska trädgården, Linnéträdgården och Linnés Hammarby. Samtliga besökande skolor utom en ligger i Uppsala stad med ytterområden.

⁵⁴ KTN-2015-0385 och KTN-2016-0078

7.3.11 Nyttjande av det statliga medlet Skapande skola

Under läsåret 2015/2016 anlätades 35 olika kulturutövare och kulturpedagoger i olika konstellationer inom Skapande skola-projekt i de kommunala grundskolorna. 55 procent av dessa var kulturutövare bosatta i Uppsala kommun. 39 procent kom från Stockholmsregionen. Många skolor anlitar författare för att prata om sitt författarskap och leda eleverna i eget skrivande. Andra konstformer som också nyttjas i hög grad är dans, musik och konst/bild/form.

Att vissa konstformer representeras av ett stort antal aktiviteter innebär inte självklart att konstformerna är mer populära än andra, utan det kan ha andra orsaker. En författare på besök träffar vanligtvis en klass per aktivitet, medan en teaterföreställning kanske tar upp till 300 elever per aktivitet, vilket inte syns i statistiken.

Valet av konstform kan också vara beroende av lokaltillgång och andra praktiska förutsättningar, samt kostnaden för kulturprogrammet. Professionella dansföreställningar är ofta relativt dyra och kräver en viss sorts golv, vilket kanske gör att man väljer något annat för att få mer kultur för pengarna eller för att man inte har tillgång till en lokal med rätta förutsättningar för dans. En djupare kartläggning skulle behöva göras för att få svar på vad som styr valet av kulturellt uttryck inom Skapande skola.

Andelen av de kommunala skolorna som söker statliga Skapande skola-medel varierar mellan olika läsår. Om man ser till de senaste tre läsåren finns det tre kommunala grundskolor och sex resursenheter som aldrig sökt stödet. Enbart en av kommunens resursenheter har sökt Skapande skola-medel under perioden. Samtliga kommunala grundsärskolor har antingen sökt för egna Skapande skola-projekt eller tillsammans med närliggande grundskola en eller flera gånger under de senaste tre läsåren.

En orsak till att skolor inte sökt medel anges vara omorganisationer. När ledning och personal byts ut tar det tid att komma in i verksamheten, och när det är mycket som ska rymmas inom skolans ramar orkar personalen inte med alla projekt och måste välja bort en del. Att söka medlen anges inte vara något problem men däremot kan det uppstå svårigheter att redovisa projektet när personal som initialt drivit projektet inte längre finns kvar på arbetsplatsen. Ibland behöver skolor betala tillbaka statligt stöd, och personalomsättningen anges vara den främsta orsaken till detta.

Bland de fristående skolorna är andelen skolor som inte söker stöd betydligt högre. 10 av 23 fristående skolor, varav en sarskola, har inte sökt Skapande skola-medel de senaste tre läsåren. Rektorer för två av skolorna har förklarat att de inte visste om att stödet fanns, eftersom ingen skickar ut sådan information till de fristående skolorna.

7.3.12 Övriga kultur- och naturupplevelser

”Läs högt” är en högläsningstävling som vänder sig till åk 8 och innebär att skolor tävlar mot varandra med lag om tre elever som håller bokuppläsningar. De senaste tre läsåren har en tredjedel av högstadieskolorna deltagit, varav merparten är innerstadsskolor eller skolor i Uppsala stad. Ingen grundsärskola eller resursenhet har deltagit.

Fredens hus besöks framför allt av högstadie- och gymnasieklaser, från såväl Uppsala kommun som andra kommuner. Under 2015 besökte 31 procent av kommunens högstadieskolor verksamheten, totalt 13 procent av samtliga grundskolor. Enbart en av skolorna ligger på landsbygden. Merparten av skolorna har flera besökstillfällen under året, upp till tio besök. Av de besökande skolorna var en fjärdedel fristående. Ingen grundsärskola eller resursenhet besökte verksamheten.

Kortfilmfestivalen UNG bjuder skolbarn på kvalitetsfilm och möten med regissörer. Under 2015 genomfördes filmvisningar för 14 procent av kommunens grundskolor under UNG-festivalen, varav en resursenhet. Enbart en grundskola på landsbygden besökte festivalen.

Uppsala läns 4H erbjuder temaverksamheter kring natur och tamdjur för skolor med åk 4-6 i länet. Det finns ingen statistik över hur många elever som deltagit i skolverksamhet. Tidigare år har man nått ca 100 klasser i hela länet, men hur många av dessa som tillhör Uppsala kommun har aldrig redovisats.

Ett mindre antal grundskolor besöker andra kulturinstitutioner såsom Medicinhistoriska museet, Domkyrkan och Gustavianum samt tar del av visningar av offentlig konst. Inga grundskolor har köpt subventionerade föreställningar av Musik i Uppland eller sökt regionalt arrangörstöd för scenkonst.

7.3.13 Nyttjande av Region Uppsalas kulturbussar

Region Uppsala erbjuder möjligheten att åka kostnadsfritt till kulturresmål med ordinarie kollektivtrafik, under benämningen kulturbussar. Uppsalas grundskolor nyttjar kulturbussen för att besöka centrala kulturprogram och kulturinstitutioner, men även för att besöka kyrkor och platser med kulturarv, samt för att åka till Naturskolan i Hammarskog. Även Hälsoäventyret ingår som resmål för kulturbussarna, och flera skolor åker dit.

Under 2015 reste 38 procent av Uppsalas grundskolor med kulturbussarna. Framför allt används bussarna av landsbygdsskolor. Nyttjandefrekvensen är starkt kopplad till skolans läge i förhållande till linjetrafik. Så har exempelvis Ramsta skola nära till flera regionbusslinjer och står ensam för en fjärdedel av kommunens kulturbussresor. Skolor som Börje, Jumkil och Tuna har sämre bussförbindelser och reste enbart en eller ett fåtal gånger. Inga särskolor reste med kulturbussarna under 2015.

7.3.14 Övergripande analys

I den kartläggning som har gjorts av kommunens kulturutbud saknas enbart två procent av grundskolorna i besöksstatistiken för 2015. Det handlar om ett fåtal kommunala resursenheter. En del skolor har tagit del av ett brett utbud, medan andra skolor kanske har besökt ett enstaka kulturprogram. En del skolor åker på spontana besök till exempelvis Domkyrkan, Gamla Uppsalas gravhögar eller Uppsala Konsert & Kongress, men bokar sällan in särskilda kulturprogram. Andra tar del av flera kostnadsfria kulturprogram vid upprepade tillfällen. En del tar inte del av utbudet hos kommunens aktörer, men anordnar egna Skapande skola-projekt med aktörer utanför kommunen.

Ser man till grundsärskolor i stort använder alla kultur i undervisningen. Samtliga grundsärskolor utom en fristående genomför också Skapande skola-projekt. Grundsärskolorna tar framför allt del av konstpedagogisk verksamhet. Från särskolor har framkommit önskemål om att även kunna ta del av ett subventionerat musikutbud. För kommunens resursenheter är film en populär konstform att använda i undervisningen. Något som särskiljer skolbarns besöksstatistik från övriga kulturaktörer är att man i större omfattning når resursenheter. Man når också en del skolor som inte tar del av något annat kulturutbud enligt den statistik som inhämtats. Skolor som har elever med särskilda behov menar att de flesta kulturaktiviteterna som erbjuds är väldigt påfrestande för eleverna, och har framfört att de gärna skulle ta del av mer kultur om det gick att få ett anpassat kulturutbud.

7.4 Kultur i gymnasieskolan

7.4.1 Organisation

I Uppsala kommun finns idag 26 gymnasieskolor och 5 gymnasiesärskolor. 46 procent av gymnasieskolorna och 40 procent av gymnasiesärskolorna är kommunala, de övriga fristående.⁵⁵

Den kommunala gymnasieskolan har en skolchef som under sig har två verksamhetsutvecklare samt gymnasieskolornas rektorer. På de olika gymnasieskolorna finns vidare programrektorer som ansvarar för de olika programmen, och i vissa fall även biträdande rektorer eller skolledare.

Gymnasiesärskolorna har en gemensam rektor och programrektorer på de olika skolorna.

De fristående gymnasieskolorna har en rektor på respektive skola, och dessa lyder inte under den kommunala verksamhetens chef utan är placerade direkt under utbildningsdirektören, med en roterande representant i ledningsgruppen. Enbart ett fåtal av de fristående gymnasieskolorna har programrektorer eller biträdande rektorer. De administrativa stödfunktioner som finns för gymnasieskolan ligger fristående från gymnasieskolans avdelning, under avdelningen för systemstöd.

7.4.2 Fredens hus

Fredsmuseet Fredens hus är beläget i Uppsala slott och bedriver bland annat pedagogisk verksamhet runt värdegrunds- och demokratifrågor. Målet är att uppnå varaktiga attitydförändringar gällande frågor som fördomar, rasism, diskriminering, mobbning och våld bland unga människor. Fredens hus besöks framför allt av högstadi- och gymnasieklasse, från såväl Uppsala kommun som andra kommuner. Under 2015 besökte 45 procent av kommunens gymnasieskolor verksamheten. Flera av skolorna besökte verksamheten flera gånger; i genomsnitt hade skolorna fyra besökstillfällen. Bland de besökande skolorna var 62 procentenheter kommunala. Ingen gymnasiesärskola tog del av verksamheten.

7.4.3 Biotopia

Det biologiska museet Biotopias verksamhet kompletterar den naturvetenskapliga utbildningen på gymnasienivå. Under 2015 besökte 41 procent av kommunens gymnasieskolor Biotopia, varav en gymnasieskola från landsbygden och en gymnasiesärskola. Fristående och kommunala enheter har en jämn fördelning bland de besökande skolorna.

7.4.4 Upplandsmuseet och Disagården

Under 2015 tog 34 procent av Uppsalas gymnasieskolor del av Upplandsmuseets och Disagårdens verksamheter, antingen i form av museipedagogisk verksamhet eller genom besök på museerna. En av de besökande gymnasieskolorna ligger på landsbygden och en av dem är en kommunal gymnasiesärskola.

7.4.5 Teaterbesök och uppsökande teaterföreställningar

Vad gäller scenkonst finns det ett begränsat utbud i Uppsala för just gymnasieskolan. 34 procent av kommunens gymnasieskolor besökte under 2015 de kostnadsfria föreställningarna på Uppsala Stadsteater. Ingen gymnasiesärskola besökte föreställningarna. Även Bananteatern spelar ett antal föreställningar som vänder sig till bland annat gymnasiet, men besöksstatistik saknas för dessa.

⁵⁵ Uppsala kommuns hemsida, Hitta & jämför, <http:// uppsala.hittaochjamfor.se/>

Teatergruppen Kesselofski & Fiske spelar föreställningar på engelska för högstadiet och gymnasiet, men under 2015 besökte endast ett gymnasium en av ensemblens föreställningar. En anledning till att så få gymnasieskolor besöker föreställningarna är att ensemblen enbart spelar föreställningar subventionerade med kommunalt arrangörsstöd, och att detta stöd är begränsat. När gruppen hållit ett visst antal kostnadsfria föreställningar erbjuder man inga fler, inte ens mot en kostnad för skolan. Tidigare har orsaken till detta angetts vara att ingen skola skulle betala för ett teaterbesök när de kan gå kostnadsfritt på Uppsala Stadsteater.

Under 2015 och 2016 genomförde kulturförvaltningen särskilda scenkonstsatsningar med fokus på elever i högre stadier. Under 2015 besöktes teaterföreställningarna av ungefär en fjärdedel av gymnasieskolorna inom ramen för satsningen. Under 2016 låg fokus på högstadieskolor, men även en gymnasieskola på landsbygden fick besök av en teatergrupp.⁵⁶

7.4.6 *Linneanska trädgårdarna*

Under 2015 besökte 31 procent av kommunens gymnasieskolor de linneanska trädgårdarna (dvs.. Botaniska trädgården, Linnéträdgården och Linnés Hammarby). Ingen gymnasiesärskola besökte verksamheterna.

7.4.7 *Skolbio*

28 procent av kommunens gymnasieskolor besökte under 2015 de skolbiovisningar som utbildningsförvaltningen erbjuder på biografen Spegeln. Utöver en fristående gymnasiesärskola var alla besökande kommunala gymnasieskolor, vilket troligtvis kan förklaras med att fristående skolor inte nåtts av information i lika stor omfattning som kommunala skolor.

7.4.8 *Konstpedagogisk verksamhet på Bror Hjorths hus*

Under 2015 besökte 28 procent av kommunens gymnasieskolor den kostnadsfria pedagogiska konstverksamheten på Bror Hjorths hus. Bland dessa fanns en fristående gymnasieskola och en gymnasiesärskola. Till skillnad från besökande skolor inom andra skolformer har gymnasieskolorna enbart ett eller ett fåtal besökstillfällen per år hos verksamheten.

7.4.9 *Kortfilmfestivalen UNG*

Kortfilmfestivalen UNG bjuder elever på kvalitetsfilm och möten med regissörer. Under 2015 genomfördes filmvisningar för 24 procent av kommunens gymnasieskolor under UNG-festivalen, varav en gymnasiesärskola. Knappt en tredjedel var fristående gymnasieskolor.

7.4.10 *Uppsala Konstmuseum*

Under 2015 hade konstmuseet konstvisningar och efterföljande konstpedagogiska workshops för 20 procent av kommunens gymnasieskolor, varav alla utom en var kommunala. Gymnasieskolan på landsbygden var en av de besökande skolorna. Ingen gymnasiesärskola besökte verksamheten. Två tredjedelar av skolorna återkom vid flera tillfällen. Statistiken visar inte om det handlar om samma elever vid de olika tillfällena, eller om skolan låtit flera klasser ta del av upplevelsen i omgångar.

⁵⁶ KTN-2015-0385 och KTN-2016-0078

7.4.11 Bibliotek, litteratur och författarbesök

Flera av de kommunala gymnasiebiblioteken anordnar ungefär vartannat år författarbesök för eleverna. Det förekommer också andra läsfrämjande insatser såsom litteraturpris och skrivarstuga med diktuppläsning. Språkdagen och Världsbokdagen firas varje år på flera skolor. Dag Hammarskjöldbiblioteket används framför allt av studenter och forskare, men även av gymnasieelever. Föreningen Poesi utan gränser anordnar en poesitävling där ungdomar från gymnasieskolor får läsa sina egna dikter högt. Deltagarstatistik för 2015 saknas, men senare år har ett tiotal gymnasieskolor från Uppsala medverkat i poesitävlingen.

7.4.12 Övriga kultur- och naturupplevelser

Ett mindre antal gymnasieskolor tog under 2015 del av andra kulturverksamheter såsom visningar av Uppsala slott samt besök på Medicinhistoriska museet. Utöver att ta del av kommunens kulturutbud anordnar enskilda lärare på vissa gymnasieskolor resor till opera- och teaterscener i Stockholm.

7.4.13 Övergripande analys

Den kartläggning som har gjorts av kommunens kulturutbud visar att 86 procent av gymnasieskolorna och gymnasiesärskolorna har besökt eller upplevt professionell kultur under 2015. De fyra skolor som inte har tagit del av kultur är två fristående gymnasieskolor, en fristående gymnasiesärskola och en kommunal gymnasiesärskola. Sedan 2015 har en av de fristående skolorna gått i konkurs.

Flera gymnasieskolor har nyttjat ett brett utbud. Det yrkesgymnasium som ligger på landsbygden har tagit del av i stort sett hela det utbud som finns för gymnasieskolan. Däremot har gymnasiesärskolorna tagit del av en liten del av det totala kulturutbudet. Film är den konstform som nyttjats mest av gymnasiesärskolorna. Något som särskiljer skolans besöksstatistik från övriga kulturaktörer är att man i större omfattning når sarskolor, resursenheter och SPRINT-elever.

I samtal med gymnasiebibliotekarier har det framkommit att just författarbesök och litteratur som konstform passar bra att arbeta med i gymnasieskolan. Kulturupplevelsen ställer inga stora logistiska krav, utan ett författarbesök kan ske i klassrum eller samlingsalar, och många gymnasier har bibliotek som kan bistå med böcker.

8 Former för samarbete i Uppsala kommun

I nuvarande organisation saknar Uppsala kommun en funktion med samordnande ansvar vad gäller kultur i förskola och skola, såväl inom utbildningsförvaltningen som inom kulturförvaltningen. I en tidigare organisationsstruktur fanns kulturombud på kommunens förskolor och skolor i kommunen, och en kultursamordnare på den förvaltning som ansvarade för kultur. Kulturombuden var skolenheternas länk till kultursamordnaren och kulturlivet. De fick information om aktuella program, bokade skolans utbud, deltog på utbudsdagar och erbjöds inspirationsföreläsningar och rabatterade kulturupplevelser för egen del. I en organisationsförändring försvann den samordnande funktionen och nätverket för kulturombud dog ut. Några av kulturombuden har kvar sin roll som kulturansvarig på sin skolenhet, men de har i nuläget ingen samordnande motpart.

Kulturnämnden har sedan 2015 det övergripande ansvaret för barnkultur och i samband med det tillsattes nya tjänster. Bland annat anställdes en strateg med ansvar för barnkultur, framför allt i förskola och skola, och förvaltningen har också förstärkts med en kultursekreterartjänst som handlägger det kommunala arrangörstödet och administrerar Kubik Uppsala, hemsidan med fritidsaktiviteter för barn och unga samt pedagogsidor med kulturprogram för förskola och skola. Det nya barnkulturteamet samarbetar med andra aktörer runt kultursatsningar i förskola och skola samt bjuder in till seminarier och fortbildningar för pedagoger.

Inom kulturförvaltningen finns utöver den strategiska samordnande funktionen även flera avdelningar som genom sin egen verksamhet erbjuder kulturprogram till förskola och skola, såsom Biotopia och Uppsala konstmuseum. Trots att dessa avdelningar således har ett behov av att kommunicera gentemot samma målgrupp sker emellertid ingen samordning sinsemellan, vare sig när det gäller strukturell planering eller informationsinsatser.

Det har inom utbildningsförvaltningen hittills funnits vissa centrala stödfunktioner för kultur, såsom samordning av skolbio, samordning av den kommunala Skapande skola-verksamheten och den verksamhet som Naturskolan erbjuder skolorna. Dessa funktioner har fungerat som en länk till externa kulturutövare, men också till kommunens kulturförvaltning, Region Uppsala, Kulturrådet och andra kulturinstitutioner. Från och med 2018 kommer utbildningsförvaltningens centrala stödfunktioner runt kultur att försvinna, och varje skolform får på egen hand ansvara för skolutveckling. Det är ännu oklart hur gemensamma funktioner för skolformerna ska hanteras, eller vem som kommer att ansvara för områden som berör såväl kommunala som fristående enheter, såsom är fallet med kultur. Skolbiosamordning och Naturskolan kommer troligtvis att överföras till kulturförvaltningen.

När information ska föras vidare inom utbildningsförvaltningen måste det ske ”i linjen”. Det innebär att information inte utbyts direkt mellan de olika skolformerna längre ner i organisationen, utan den måste först passera utbildningsförvaltningens ledningsgrupp för att därefter föras vidare ner i organisationen. Steg mellan elev och ledning går alltid via ledningsgrupp, så att det som sker gör det i linjen.

Samarbetet mellan utbildnings- och kulturförvaltningarna runt kultur i skolan är, utöver skolbiblioteksavtalet, lågfrekvent. En huvudsaklig orsak kan vara att kultur i skolan är ett av många ansvarsområden hos utbildningsförvaltningen, vilket innebär att andra frågor kan behöva prioriteras framför utveckling av kulturområdet. Kulturförvaltningens barnkulturteam bistår utbildningsförvaltningens Skapande skola-samordnare i arbetet och sprider information från skolbiosamordnaren till förskolor och skolor i samband med andra utskick från kulturförvaltningen. Information om såväl Skapande skola som skolbio finns på hemsidan Kubik Uppsala Pedagog.

8.1 Samarbete runt Skapande skola

8.1.1 *De kommunala grundskolorna*

Utbildningsförvaltningen har en övergripande handlingsplan för de kommunala grundskolorna, grundsärskolornas och resursenheternas arbete med Skapande skola. Handlingsplanen revideras årligen. Skolorna planerar sina egna projekt och formulerar varsin ansökan om de statliga Skapande skola-medlen. Dessa sammanställs av en samordnare på utbildningsförvaltningen, i nuläget placerad på avdelningen för systemstöd. Den gemensamma ansökan följer skolans styrdokument. Efter genomförda projekt sammanställs skolornas egna rapporter i en gemensam redovisning.

Grundskolans ledningsgrupp fungerar som styrgrupp. Styrgruppen har möjlighet att styra insatserna, exempelvis på så sätt att man bestämmer vilka enheter som ska prioriteras. Efter att Kulturrådet fördelat bidraget är det styrgruppen som beslutar om fördelningen mellan skolor. Den centrala samordnaren har på grund av "linjen", dvs. att tjänsten ligger lägre i rang på annan avdelning, ingen direktkontakt med ledningsgruppen utan delger gruppen sitt underlag genom olika mellanchefer.

Det finns även en arbetsgrupp för Skapande skola bestående av utbildningsförvaltningens samordnare och kulturförvaltningens barnkulturteam på avdelningen Strategi & Omvärld. Utöver att gemensamt koordinera de olika deltagande skolorna och följa upp skolprojekten fungerar gruppen även som en länk mellan skolor och kulturaktörer. Arbetsgruppen har som målsättning att en gång per år anordna någon form av aktivitet kring Skapande skola, med syfte att bredda kunskapen och inspirera skolorna att arbeta med estetiska lärprocesser.

Skolorna kan få tips och stöd från kulturförvaltningen, dels genom att hitta kulturaktörer på Kubik Uppsala Pedagog, kommunens hemsida med kulturprogram för förskola och skola, och dels genom att få information om själva processen och hjälp med förslag på lämpliga projekt. För de skolor som av någon anledning saknar de resurser som krävs för att genomföra ett projekt på egen hand bistår kulturförvaltningen sedan 2017 även med att samordna centrala Skapande skola-projekt, där flera skolor deltar och där kulturförvaltningen sköter det administrativa.

8.1.2 *De fristående grundskolorna*

Utbildningsförvaltningen har ingen samordnande eller stöttande roll gentemot de fristående grundskolorna när det gäller Skapande skola. Däremot kan skolorna, precis som när det gäller de kommunala skolorna, få tips och stöd från kulturförvaltningen och genom Kubik Uppsala Pedagog.

9 Kommunens kostnader för kultur i förskola och skola

Många kulturinstitutioner bedriver verksamhet riktad direkt till förskolor och skolor framför allt i Uppsala kommun. En del verksamhet erbjuds kostnadsfritt till förskolor och skolor och finansieras genom kulturnämndens stödgivning eller genom kommunbidrag. Andra verksamheter är avgiftsbelagda för den enskilda förskolan eller skolan.

Uppsala kommuns kulturförvaltning finansierar en stor del av den kultur som förskola och skola tar del av, dels genom de egna kommunalt drivna kulturverksamheterna, dels genom olika stödformer till det fria kulturlivet. Under 2015 uppgick kulturförvaltningens kostnader till kultur i förskola och skola till uppskattningsvis 11 miljoner kronor, varav drygt 1,3 miljoner kronor var kostnader för kommunala kulturverksamheter och resterande 9,7 miljoner kronor bestod av olika former av kulturstöd. Exakta siffror är emellertid omöjliga att ange då flera verksamheter med program för förskola och skola även bedriver annan verksamhet. Uppsala Stadsteater har en stor kostnad för de föreställningar som erbjuds till skolor, men det finns ingen uppgift på hur stor den är.

Utbildningsförvaltningens kostnad för den kommunala grundskolans avtal för skolbiblioteksservice av Bibliotek Uppsala omförhandlas årligen. År 2015 betalade den kommunala grundskolan 2,9 miljoner kronor för den service som ingår i avtalet. Utöver skolbiblioteksavtalet hade utbildningsförvaltningen under 2015 kostnader på central nivå på drygt 1,8 miljoner kronor för Naturskolan, läsfrämjande projekt och förskoleaktiviteter i samarbete med Linneanska trädgårdarna. Samordningstjänsterna för skolbio och Skapande skola är då inte medräknade. Från och med 2018 kommer de centrala funktionerna att överföras till kulturförvaltningen och därmed kostnaden på 1,8 miljoner kronor.

De enskilda förskolorna och skolorna, fristående och kommunala, hade troligtvis kostnader på sammanlagt minst 400 tkr, men för en korrekt siffra krävs att uppgifter inhämtas direkt från skolenheten, vilket inte varit möjligt i samband med kartläggningen. De kostnader som fristående och kommunala skolor haft inom Skapande skola-projekt räknas inte med i kostnadssammanställningen, eftersom de finansieras helt med statliga medel.

Utöver Uppsalas kommuns egna kostnader för kultur i förskola och skola, subventioneras kulturprogrammen även genom andra instanser. Region Uppsala finansierar bland annat kulturbussarna och regionala konsulenter, samt subventionerar föreställningar med sina arrangörsstöd för scenkonst, konserter genom Musik i Uppland, sin museipedagogiska verksamhet på Upplandsmuseet och Disagården. Andra kulturinstitutioner går också in och subventionerar sin verksamhet helt eller delvis gentemot förskolor och skolor, såsom Domkyrkan, Gamla Uppsala Museum och Museum Gustavianum.

En av förutsättningarna för att uppnå en garanti, som säkerställer barns och ungas tillgång till kultur, är att hinder som gör att skolan väljer bort kulturupplevelser undanröjs. Om kulturen innebär en kostnad för den enskilda skolan kan det leda till att en skola som måste skära i kostnader avstår från att ta del av kulturen.

10 Förutsättningar och hinder för kultur i förskola och skola

10.1 Brist på samordning

10.1.1 Avsaknad av kultursamordnare

Många förskolor och skolor saknar en lokal som möjliggör turnerande föreställningar eller konserter hos dem, och de är då hänvisade till att ta sig till de fasta scenerna, eller att hyra en annan lämplig närliggande lokal. Med en samordnad struktur runt kultur i förskola och skola kan man samnyttja kulturutbudet effektivt, genom att programlägga flera skolenheter i samma lokal eller samma föreställning på fast scen, och därmed nå fler barn till en lägre kostnad än om enskilda skolenheter själva sköter sitt utbud.

Musik i Uppland förmedlar subventionerade musikproduktioner till förskolor och skolor, med en budget på ca 1,5 miljoner kronor. Under 2015 nåddes över 23 000 barn i länet av dessa produktioner. Enbart 200 av barnen tillhörde Uppsala kommun. Det handlade då inte om en skola som själv bokade produktionen, utan skolan erbjöds en gratis skolkonsert för att ensemblen behövde fylla ut en speldag i en turné. Orsaken till Uppsala kommuns nästan obefintliga nyttjande av utbudet är enligt Musik i Uppland avsaknaden av en central kultursamordnare.

I nuläget passerar många föreställningar och andra kulturprogram förbi Uppsala, då det inte finns resurser eller en struktur som tar emot dem. Det finns en otydlighet hos externa aktörer vem som är ansvarig för barn- och ungdomskulturen och vem man ska kontakta som extern producent. Många kulturaktörer baserade i andra kommuner än Uppsala hör av sig till kulturförvaltningen med sina erbjudanden i tron att den har den samordnande roll som finns i andra kommuner. I samtal med några kulturaktörer har det framkommit att de upplever Uppsalas system som ovanligt och ineffektivt, eftersom de måste följa upp sina informationsutskick och eventuellt skriva kontrakt med varje enskild verksamhet istället för att göra det en enda gång med en samordnare. Det finns också en upplevelse av att Uppsala kommun är tillsluten och svår att nå när det handlar om kultur i skolan.

I de flesta andra kommuner i landet finns en samordnande struktur för kultur i förskola och skola, där en kultursamordnare, kultursekreterare eller liknande bokar in gemensamma kulturprogram åt förskolor och skolor, sköter det praktiska runt lokaler och värdskap och därmed sänker den enskilda skolenhetens kostnad och arbetsinsats, eller erbjuder programmet helt kostnadsfritt till skolenheten, beroende på kommunens stödstrukturer. I de kommuner där en sådan kultursamordnare finns, hör kulturproducenter av sig till denna person. Det är också till denna person som skolor och förskolor hänvisar, om de blir kontaktade direkt av kulturproducenterna. Ett system med kultursamordnare finns förvisso inte i Uppsala i nuläget, men är en förutsättning för en fungerande kulturgaranti. Även om en kulturgaranti inte införs så skulle en kultursamordnare minska de enskilda skolenheternas kostnader och arbetsinsatser runt kulturupplevelser. En sådan funktion lyfts också fram av flera skolor som ett önskemål i tidigare undersökningar.

Under 2015 och 2016 genomförde kulturförvaltningen särskilda scenkonstsatsningar, där skolor på landsbygden erbjöds kostnadsfria föreställningar med tillhörande administration. Kulturförvaltningens projektledare ansvarade för bokning av scenkonstgrupper, lade föreställningsscheman, ställde i ordning lokalerna samt agerade värd för de gästande teatergrupperna och publikvärd vid föreställningarna. Inför föreställningarna skickade projektledaren också ut förberedande material till skolorna. Projektledaren följde slutligen upp skolornas upplevelser av satsningen. Deltagande skolor uttryckte uppskattning över samarbetet med kulturförvaltningen, framför allt gällande administration och samordning. Med kulturförvaltningens hjälp kunde man hitta ett utbud som annars kanske inte

hade varit möjligt att hitta, och som skulle vara för tidskrävande att boka och administrera som enskild skola. Skolorna uppskattade också att få hjälp med att styra upp busstransporter till föreställningar.⁵⁷

10.1.1 Avsaknad av samlad information

Kulturförvaltningen driver Kubik Uppsala, kommunens webbplats med aktiviteter för barn och unga samlade på ett ställe. Webbplatsen skapades 2009 för att synliggöra kulturlivet i Uppsala för barn och unga, och under 2013 lyftes även fritidsaktiviteter in i utbudet. Fria grupper, institutioner och föreningar presenterar sin verksamhet och sina aktiviteter. Webbplatsen byggdes om 2016 och fick då en tydligare målgruppsindelning mellan sidor riktade till allmänhet och sidor med kulturprogram för förskola och skola.

Arbetet med Kubik Uppsala har tre delmål för att vara ett så effektivt verktyg som önskat:

1. Få arrangörer av aktiviteter för barn och unga, samt aktörer som jobbar med kulturprogram i skola och förskola, att lägga in sina evenemang och program på Kubik Uppsala.
2. Se till att allmänheten känner till och besöker Kubik Uppsala.
3. Se till att pedagoger känner till och besöker Kubik Uppsala Pedagog.

I nuläget har kulturförvaltningen nått två av målen. Sedan nylanseringen hösten 2016 har 1 479 evenemang och skolprogram funnits publicerade på hemsidan. Under perioden 1 september 2016 till 31 maj 2017 har användarna ökat med totalt ca 23 procent. Men statistiken visar emellertid även att kulturförvaltningen *inte* har lyckats nå det tredje målet.

Medan startsidan kubikuppsala.se hade 860 användare under perioden 1 april-1 maj 2017, hade pedagogernas startsida kubikuppsala.se/pedagog endast 69 användare. Även kulturaktörer som jobbar med kultur i skola och förskola ställer sig i samtal och enkät-resultat tveksamma till om Kubik Uppsala Pedagog är ett effektivt marknadsföringsverktyg för deras verksamhet. Såväl kulturaktörer som pedagoger tycker att hemsidan i sig är bra och rik på information. Problemet ligger i att den inte används av pedagogerna.

Flera förskolor och skolor har i samtal med kulturförvaltningen sagt att de gärna skulle använda mer professionell kultur i förskolan och skolan, men upplever att de saknar möjlighet att få information om hur kulturutbudet ser ut. De vill gärna ha en webbplats där de kan hitta alla kulturprogram. När kulturförvaltningen informerat om Kubik Uppsala Pedagog har enheterna uppgett att de inte känt till att webbplatsen finns. Även kulturutövarna upplever att skolorna inte känner till hemsidan.

Under 2017 har kulturförvaltningen gjort två utskick inför terminsstart med information om subventionerad scenkonst och skolbio, och detta har varit mycket uppskattat och efterfrågas i högre grad. Uppskattningsvis hälften av de därefter inkomna bokningarna härrörde från förskolor och skolor som inte tagit del av det subventionerade utbudet under 2016, vilket skulle kunna tyda på att informationsutskicket nådde förskolor och skolor som tidigare inte känt till utbudet.

Förskolor och skolor har också uttryckt önskemål om att få ett digitalt nyhetsbrev från kulturförvaltningen med information, men betonar att det måste vara substans i det som skickas och att man hellre får nyhetsbrev mer sällan med viktig information än ofta i onödan.

Utbildningsförvaltningen upplever att förskolor och skolor får mängder av e-post, däribland erbjudanden om kultur från flertalet kulturutövare. En del kulturutövare skickar nyhetsbrev om sin verksamhet med regelbundna intervall, oavsett om det finns något nytt att informera om, och det

⁵⁷ KTN-2016-0078

upplever man som negativt. Som nämnts ovan så skickar 90 procent av kulturutövarna information direkt till skolan.

Detta gör att viss information kan drunkna i mängden. Många verksamheter vet inte om att de har möjlighet att få stöd och tips från kulturförvaltningen, och har inte heller kännedom om webbsidan Kubik Uppsala Pedagog, där man kan hitta information, inspiration och ett brett kulturutbud för barn och unga, detta trots att kulturförvaltningen skickat ut information till alla förskolor och skolor. Informationen försvinner bland all annan inkommande information.

Mängden e-post från enskilda kulturaktörer kan till stor del förklaras med att det saknas en samordning av förskolors och skolors kulturutbud i kommunen. Förskolor och skolor bokar i nuläget sina egna kulturprogram, och ansvarar för sin egen kulturbudget, som är en del av den totala budgeten. De är också hänvisade till sin egen kunskap och kompetens vad gäller att bedöma den konstnärliga kvaliteten i de erbjudanden som riktar sig till förskolan eller skolan.

I de kommuner som har en kultursamordnare hör kulturproducenter av sig med information till denna person, och skolorna kan hänvisa till denne om de blir kontaktade av kulturproducenter. I Uppsala skickar kulturproducenterna sina utskick direkt till alla förskolor och skolor, och deras material bidrar till den strida ström av information som verksamheterna matas med. I en undersökning som kulturförvaltningen genomfört med de kulturaktörer som vänder sig till förskolor och skolor med program, så uppger 90 procent att de skickar e-post och annan information direkt till skolenheterna. 84 procent uppger också att de gärna skulle vilja ha hjälp med att nå ut med information till skolan.

En gång per termin träffar de fristående förskolorna representanter från kommunens utbildningsförvaltning, och de fristående förskolorna ser gärna att även kulturförvaltningen närvarar vid dessa möten för att informera om aktuella kulturprogram.

10.1.2 Avsaknad av erfarenhetsutbyte och inspiration

De kommuner som har en utvecklad struktur för kultur i förskola och skola har utöver en smidig bokningsfunktion ofta även en digital pedagogisk plattform, där kultur erbjuds som ett av många pedagogiska verktyg i det dagliga undervisningsarbetet. Plattformen tjänar om en källa till inspiration och fortbildning, och ger pedagoger möjlighet att utbyta erfarenheter.

Utbildningsförvaltningen har tidigare haft ett pilotprojekt runt att utveckla ett motsvarande Pedagog Uppsala. I ett brev till kommunens barnkulturaktörer 31 januari 2015 skrev utbildningsnämndens ordförande att en digital plattform skulle lanseras under våren.⁵⁸ Målgruppen var pedagoger från förskola till gymnasium, i såväl fristående som kommunala verksamheter. Tanken var att plattformen kunde lyfta utbildningsförvaltningens så kallade 0-19-årsperspektiv, tjäna som konsultativt stöd för pedagoger, innehålla material för förstelärare och om nyanländas lärande samt erbjuda information till fristående förskolor och skolor. Plattformen skulle också tjäna som rekryteringsbas för ny personal och erbjuda länkar till andra nyttiga sidor såsom gymnasieskolans tankesmedja och kultursidorna på Kubik Uppsala Pedagog.

De platser för informationsutbyte som finns idag är inte optimalt utformade för en pedagogisk plattform. Utförarwebben och kommunens hemsida uppsala.se har ett statiskt upplägg som inte fungerar för en sådan plattform. Användarna besöker inte sidorna primärt för att hitta ny information och nyheter, utan för att genomföra ett ärende, som att ladda ner en blankett. Utförarwebben riktar sig dessutom till administratörer och ledning, inte till pedagoger. Kommunens interna webbplats

⁵⁸ Svar på skrivelse Uppsalas Barn- och ungdomskulturgrupp angående Skapande skola UBN-2015-0441

”Insidan” är just intern och därmed inte öppen för fristående skolor. Det vore angeläget att se över behovet av en pedagogisk plattform och möjligheterna att vidareutveckla pedagog uppsala.se.

10.2 Organisationsstruktur

10.2.1 Skolans organisation – avsaknad av komplett kulturombuds nätverk

Som tidigare nämnts finns det skillnader i antalet nivåer inom organisationen hos kommunala skolformer jämfört med fristående motsvarigheter. För att åstadkomma en kulturgaranti krävs en fungerande och smidig administrationskedja för att få ut såväl information om som själva kulturupplevelsen i sig till barnet eller eleven. De kommunala skolenheterna jobbar ”i linje”, och om informationen ska föras genom alla led av områdeschefer, rektorer, programrektorer osv. så tar det längre tid och kräver mer personalresurser än vad det gör för de fristående enheterna, där det oftast finns enbart en rektor eller chef direkt över den pedagogiska personalen.

I kartläggningsarbetet har kulturutövare tillfrågats om sin erfarenhet av kultur för förskola och skola. Flera aktörer har svarat att de upplever det som enklare att nå fristående enheter än kommunala med sitt utbud. Det upplevs också som lättare att nå ut med kultur till förskolor, med förklaringen att det finns en större flexibilitet hos förskolorna. Flera aktörer framhåller att det är svårt att nå fram till rätt person med information, särskilt på skolor, eftersom det inte finns något enhetligt system.

En av de förskolor som inte använder sig av kommunens kulturutbud förklarar att anledningen är att förskolan vuxit kraftigt. Ansvar för att informera sig om och boka in kultur blir för stort för en verksamhetschef som också driver all övrig verksamhet. I kommuner med kulturgarantier finns det kulturombud på förskolor och skolor, vilka fungerar som länk mellan skolenheten och kultursamordnaren. Kulturombudet har rektorns eller förskolechefens stöd att ta emot information om kultur och förmedla vidare till sina kollegor, att delta vid utbudsdagar och fortbildningstillfällen inom kulturområdet, att tillsammans med kultursamordnare och övriga kulturombud planera kulturutbudet, att boka in skolenheten på aktuella kulturprogram samt att i vissa fall bistå turnerande kulturaktörer på plats i skolan.

Att införa ett eller flera kulturombud på varje skolenhet, vilka sköter kontakten gentemot kultursamordnaren, skulle innebära att skolenheten nås av information på samma nivå, oavsett om det handlar om en fristående eller kommunal enhet. På ett fåtal skolor i Uppsala finns utsedda kulturombud, men det saknas en gemensam uppdragsformulering och en samordnande organisation för dessa.

Utbildningsförvaltningen har rutiner för hur lärares arbetstid och arbetsbelastning ska hanteras på bästa sätt. I rutinerna tydliggörs vilka arbetsuppgifter som inte kan prioriteras bort, vilka som måste utföras av en lärare och vilka som kan utföras av någon utan lärarkompetens. För att få en fungerande struktur för kulturupplevelser i skolan skulle funktionen som kulturombud behöva föras in i uppgiftslistan, under arbetsuppgifter som inte behöver utföras av en lärare.⁵⁹

En kulturgaranti bygger på ett centralt samordnat kulturutbud, och med en sådan kommer en samordning av kulturen. I samband med en sådan omorganisation skulle ansvaret för att samordna även övrigt kulturutbud kunna överföras till kulturförvaltningen, men ha en stark förankring kvar hos förskolan och skolan genom kulturombuden. Ett kulturombud skulle kunna vara med och bestämma innehållet i kulturutbudet, ta emot information från kulturförvaltningen om aktuella program och

⁵⁹ *Rutin - lärares arbetstid och arbetsbelastning*, internt dokument inom Utbildningsförvaltningen

sprida den vidare i verksamheten, samt vara kulturproducentens kontaktperson när ett kulturprogram förläggs på skolan.

10.2.2 Skolans organisation – ineffektiv struktur runt kommunala Skapande skola-medel

En av målsättningarna med det statliga Skapande skola-bidraget är att öka möjligheterna för eleverna att ta del av professionell kultur. I den senaste utvärderingen som Kulturrådet gjort av Skapande skola, anges som en viktig förutsättning för att lyckas med detta att den kommunala nivån prioriterar resurser i form av ekonomi och organisatoriska förutsättningar för samordnare.⁶⁰ I nuvarande organisation har utbildningsförvaltningens Skapande skola-samordnare ingen direktkontakt med styrgruppen för Skapande skola, eftersom ”linjen” som beskrivits tidigare gör att samordnaren måste kommunicera genom sina chefer. För ett effektivare användande av personella resurser skulle samordnaren behöva placeras närmare grundskolechefen i organisationen, eller eventuellt på kulturförvaltningen där kommunikation kan ske med utbildningsförvaltningen i flera riktningar.

10.2.3 Ansvarsfördelning gällande kultur i förskola och skola

Under 2013 gjordes en översyn av ansvarsfördelningen gällande Uppsala kommuns kulturpolitik. I den utredning som utgjorde beslutsunderlag framkom att ansvaret för kulturfrågorna var splittrat inom kommunen, även om det enligt reglementet för kommunens nämnder var kulturnämnden som bar det övergripande ansvaret.⁶¹

Även om den därpå följande omorganisationen förde fler ansvarsområden till kulturnämnden, så hanteras fortfarande kulturfrågor som berör förskola och skola av andra nämnder och kommunala bolag än kulturnämnden. Utbildningsnämnden fick efter omorganisationen ansvaret för skolbibliotek, kommunens skolbioverksamhet, Uppsala Naturskola och hanteringen av Kulturrådets medel till Skapande skola, samt för kulturinsatser i de kommunala grundskolorna.

De kommunala bolagen Uppsala Stadsteater och Uppsala Konsert & Kongress har egna uppdrag som rör barn och unga, där det saknas en kontinuerlig och tät samordning med kulturnämndens satsningar gentemot förskola och skola. Även bolaget Uppsala Vatten erbjuder från och med hösten 2017 kulturverksamhet till grundskolan genom sina visningar av Pumphuset.

Om någon av dessa verksamheter skulle ingå i en framtida kulturgaranti, så behövs det ett tätt samarbete, tydliga ekonomiska ramar och eventuellt även vissa omfördelningar av ansvarsområden mellan nämnderna. För att kunna ta ett helhetsgrepp på utvecklingen inom området och säkerställa att barn får uppleva och utöva kultur behöver arbetet med exempelvis Skapande skola få en starkare koppling till övriga satsningar inom kultur i förskola och skola.

10.2.4 Resurskrävande administration för förskolor och skolor

För att underlätta för alla förskolor och skolor att ta del av professionell kultur behövs en smidig administrativ process. I alla större kommuner finns en digital utbudskatalog med en smidig bokningsfunktion kopplad till systemet. En sådan funktion sparar mycket tid både för skolan och för kultursamordnaren. Dessutom ger systemen möjlighet att dra ut statistik och följa upp skolornas användande av kultur. Utan sådana digitala funktioner krävs stora personella resurser för att manuellt

⁶⁰ Lindqvist, K., & Blomgren, R., *Fördjupad utvärdering av statsbidraget Skapande skola*. Institutionen för service management och tjänstvetenskap, Lunds universitet, 2016.

⁶¹ *IVE-uppdraget om sammanhållen kulturpolitik KSN-2013-0280*

ta fram material, arbeta med enkäter, skapa excelfiler etc. Om en kulturgaranti skulle införas i en så stor kommun som Uppsala behövs en samtidig utveckling av en behovsanpassad bokningsfunktion.

Vid tidigare översyn av det kommunala arrangörsstödet har förskolor och skolor uttryckt att en krånglig ansökningsprocess kan få skolenheten att avstå från att ta del av kultur. Som nämnts ovan i kapitel 6.1 innebar en ansökan om kommunalt arrangörsstöd till och med 2016 en ganska långdragen process för att få ut en subvention för föreställningen. Den sökande förskolan eller skolan behövde ligga ute med kostnaden på egen hand till dess att stöd betalats ut. Förskolor och skolor fick på egen hand leta reda på lämplig scenkonst.

Under 2017 förändrades rutinerna runt ansökan och fördelningen av stödet. Subventionen bakades in i förskolans eller skolans föreställningskostnad, ansökningsprocessen skedde automatiskt i samband med själva bokningen och redovisningen skedde genom scenkonstgruppen istället för förskolan eller skolan. I samband med den nya rutinen fick alla kommunens förskolor och skolor ett utskick från kulturförvaltningen med en sammanställning av samtliga scenkonstgrupper och föreställningar som var aktuella för subventioner samt en hänvisning till förvaltningens webbaserade tjänst Kubik Uppsala Pedagog, där pedagoger kan läsa mer om föreställningarna.

De förändrade rutinerna runt arrangörsstödet togs emot mycket väl av förskolor och skolor. Kulturförvaltningen fick in många positiva kommentarer från sökande enheter och upplevde en kraftig ökning av inkomna ansökningar. Redan i februari var antalet ansökningar om arrangörsstöd fler än under hela 2016. Kulturnämnden beslutade att förstärka de 660 tkr som avsatts för arrangörsstöd 2017 med ytterligare 500 tkr, för att möjliggöra subventionerad scenkonst för förskolor och skolor under resterande del av 2017.⁶²

Även om rutinerna runt ansökan har effektiviserats, så krävs enligt riktlinjerna fortfarande en formell ansökan från förskola och skola för att erhålla stöd. Ser man till liknande stödformer i andra kommuner, så kan själva ansökningsförfarandet istället ligga hos scenkonstgruppen, och skolan tar del av ett färdigsubventionerat utbud. För att underlätta för skolenheterna i Uppsala och minska den administrativa bördan behöver stödstrukturen runt arrangörsstödet omarbetas.

10.2.5 Brist av samordning runt extern finansiering

Det finns vissa externa stödformer som kommuner kan söka för kulturverksamhet i förskola och skola. Det statliga stödet Skapande skola har redan nämnts, liksom de regionala arrangörsstöden för scenkonstföreställningar.

I nuläget saknas en tydlig koppling mellan de kommunala satsningar som görs med de statliga Skapande skola-medlen och övriga kultursatsningar som riktas mot skolan, detta eftersom ansvaret för Skapande skola-samordning ligger under utbildningsförvaltningen och i stort sett alla övriga kultursatsningar genomförs av kulturförvaltningen. Om det fanns en kommunicerande struktur med kultursamordnare inom kulturförvaltningen och kulturombud inom utbildningsförvaltningen så skulle en starkare koppling kunna skapas mellan olika satsningar, och Skapande skola skulle kunna fungera som ett komplement till övrigt kulturutbud. En fungerande logistik och en tydlig organisation kring Skapande skola skulle också underlätta i de fall då en enskild skola på grund av personalomsättning har svårt att genomföra sina planerade projekt, då skolan skulle kunna få stöd från kultursamordnaren.

⁶² KTN 2017-03-20 § 42

Den kompletterande effekten skulle även kunna gälla de fristående skolorna om de hade kulturombud som stod i kontakt med en kultursamordnare, även om de organisatoriskt är mer självständiga i sina Skapande skola-satsningar.

De särskilda arrangörsstöd som Region Uppsala fördelar till arrangörer av teater- och dansföreställningar är inte bundna till skolföreställningar utan kan sökas även för offentliga föreställningar. Däremot prioriterar regionen ansökningar som berör barnkultur och skulle gärna se att stödet till större del riktas till skolor. Det är emellertid väldigt sällan förskolor och skolor som söker stödet. Under 2015 sökte inte en enda av kommunens skolor stöd, och enbart nio av kommunens förskolor. Stödet söks istället framför allt av arrangörer av offentliga kulturprogram. De som arrangerar de offentliga programmen är kommunala verksamheter inom kulturförvaltningen, exempelvis biblioteken, och deras ansökningar om arrangörsstöd är inte sinsemellan samordnade vare sig inom kulturförvaltningen eller mellan biblioteken.

Detta skiljer Uppsala märkbart från de andra kommunerna, där merparten av stödet som söks går till kultur i förskola och skola, men där det också finns kultursamordnare som dels arrangerar föreställningar för flera skolor samtidigt och söker stöd för dessa, dels har en överblick över övrig kulturverksamhet för barn och unga. För en mer enhetlig inriktning vad gäller kultur för barn och unga i kommunen, oavsett vilken del av den kommunala organisationen det handlar om, skulle berörda instanser behöva samordna sig och ha en långsiktig plan för exempelvis extern finansiering, för att främja en bredd och en mångfald samt för att säkerställa barns och ungas tillgång till kultur.

Svenska Filminstitutet erbjuder ett projektstöd till filmkulturell verksamhet för barn och ungdom. Verksamheten ska vara kommunalt finansierad verksamhet, äga rum i skolan eller på fritiden, och ha syftet att ge barn och ungdomar möjlighet till kvalitativa filmupplevelser och till fördjupade kunskaper om rörliga bilder. Under 2016 utvecklades tidigare Uppsala musikskola till Uppsala kulturskola med införande av dans- och teaterämnen. I den fortsatta processen planeras även för införande av film och i samband med det en eventuell ansökan om stöd från Svenska Filminstitutet, för att utveckla den filmpedagogiska verksamheten. Eftersom Uppsala kommun även erbjuder skolbiovisningar skulle ett samarbete kunna utvecklas och en gemensam ansökan formuleras för de två verksamheterna.

10.3 Brist på ekonomiska resurser

2009 genomfördes en genomlysning av det kommunala arrangörsstödet för att analysera huruvida stödet på ett effektivt sätt bidrog till att nå målet att stimulera professionell kultur i skola och förskola.⁶³ I genomlysningen ställdes frågor till förskolor och skolor som sökt arrangörsstödet om hur de upplevde stödet. Förskolor och skolor upplevde att man skulle ta del av mer kultur om man fick ytterligare ekonomiskt stöd, och om landsbygdsskolor hade bättre transportmöjligheter. Även i samband med den aktuella kartläggningen uttrycks att ett avgörande hinder för att använda av professionell kultur i verksamheten är avsaknad av ekonomiska resurser.

Många skolor och förskolor som ligger på landsbygden framhåller reskostnader som ett hinder för utnyttjande av föreställningar på de fasta scenerna i Uppsala. Möjligheten att resa med de regionala kulturbussarna är begränsad, vilket beskrivs separat. En hyrd buss kostar oftast mer än själva kulturupplevelsen för skolenheten. Även om kulturutbudet idag till stor del är subventionerat för förskolor och skolor, så finns det ingen stödstruktur som täcker landsbygdsskolornas kostnader för busshyra, vilket innebär att dessa har högre kostnader än innerstadsskolor för samma kulturutbud.

⁶³ KTN 2009-05-28 § 82 (KTN-2009-0321).

10.4 Utbud

10.4.1 Avsaknad av ett anpassat utbud

I kommunen finns det skolor där eleverna har funktionsnedsättningar som försvårar eventuella transporter och där vissa kulturupplevelser passar bättre än andra. På en skola där elever saknar tal och ser dåligt måste kulturupplevelsen vara en sinnesupplevelse för att ge eleverna något. En skola som har elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar undviker folksamlingar och höga ljud i samband med kulturupplevelsen. På en annan skola där elever behöver stora handikapptoaletter med britsar och lift, ställs stora krav såväl på kulturinstitutionens lokal som på skolan för att genomföra en resa till en kulturupplevelse. En sådan skola uppskattar att få ta del av uppsökande kultur. Dessa skolor menar att om det fanns ett anpassat kulturutbud för deras elevgrupper så skulle de gärna ta del av det.

Många elever är ovana kulturkonsumenter, och för att kunna ta till sig kulturupplevelser som ett redskap för utveckling och lärande krävs ett ordentligt kringarbete. I de scenkonstsatsningar som kulturförvaltningen genomförde under 2015 och 2016 erfors ett behov av att ha ett mindre antal elever i publiken på teaterovana skolor, för att få en bättre kontroll över publikreaktioner och mottagande, och för att ge eleverna en möjlighet att i lugn och ro lära känna teatern som företeelse. Konsekvensen blev ett ökat antal föreställningar med få elever per föreställning, och därmed en ökad kostnad per elev, men föreställningarna blev också mycket lugnare och blev verktyg som pedagogerna kunde arbeta vidare med.⁶⁴

10.4.2 Avsaknad av ett brett scenkonstutbud

Det kommunala arrangörsstödet tilldelas i nuläget enbart Uppsalabaserade scenkonstgrupper, eftersom stödet historiskt fördes över från gruppernas produktionsstöd. Den reella kopplingen till produktionsstödet har sedan länge upphört, då dessa budgetposter fördelas oberoende av varandra.

Flera av de Uppsalabaserade teatergrupperna ger skolföreställningar men främst för förskolan och lågstadiet. Det saknas ett bredare utbud för äldre åldersgrupper. Följden av detta blir att högre årskurser i skolan tar del av scenkonst i lägre grad än förskolan och grundskolans lägre årskurser, samt att det utbud som erbjuds är ensidigt. Skolor har uttryckt önskemål om att erbjudas subventionerade föreställningar även av andra grupper än de Uppsalabaserade.

För flera av kommunens grupper är stödet och föreställningarna i Uppsala enbart en del av en större verksamhet, där man också spelar i andra kommuner. Men för andra grupper har det byggts upp en struktur där det kommunala arrangörsstödet står för merparten av gruppens inkomst, och där gruppen mycket sällan spelar i andra kommuner. Dessa grupper förbrukar då en stor del av det totala arrangörsstödet i förhållande till övriga grupper, och det skapas en statisk struktur med smalt utbud för skolorna.

Det är angeläget att i samband med ett eventuellt införande av en kulturgaranti skapa en struktur som ger utrymme för Uppsalabaserade barnkulturaktörer att verka i förskola och skola, men som också gynnar ett brett utbud av såväl scenkonst som övriga kulturyttringar riktat till förskola och skola.

10.4.3 Behov av uppsökande verksamhet

Det finns flera skolenheter som framfört att de har svårt att ta del av kultur om det innebär att barn- eller elevgruppen måste transportera sig till kulturen, och som menar att man skulle använda mer

⁶⁴ KTN-2016-0078

kultur i verksamheten om det gick att uppleva den på hemmaplan. Dit hör de skolor med särskilda behov som beskrivits ovan, men även andra enheter har sådana önskemål.

Framför allt förskolor och skolor utanför innerstaden upplever svårigheter att ta del av kultur. Även om det är lättare för en skolklass än en förskola att resa till en kulturupplevelse så blir resan ett större hinder för en landsbygdsskola än för en innerstadsskola. En resa fram och tillbaka kan ta för lång tid för att kunna genomföras. Det kan vara en lunchtid eller en skolskjuts som måste passas, eller en vilostund på förskolan. En förskola på utflykt i staden måste också undersöka tillgång till toaletter och lokal för att äta medhavd lunch.

Flera förskolor och skolor har uttryckt att det vore väldigt bra att ha möjlighet till uppsökande kulturverksamhet som äger rum i anslutning till förskolan eller skolan. För en innerstadsskola som kanske har en kulturinstitution inom gångavstånd kan eleverna ta sig iväg utan större svårigheter. Landsbygdsskolor har uttryckt att man hellre har kulturprogram på skolan för de lägre stadierna men kan tänka sig resor till staden med de äldre eleverna.

10.5 Transport till och från kulturutbudet

Region Uppsala erbjuder förskolor och grundskolor möjligheten att åka kostnadsfritt till kulturresmål med ordinarie kollektivtrafik, under benämningen kulturbussar. Eftersom kulturbussresorna sker inom ordinarie linjetrafik skapas inga ytterligare kostnader av trafiken. Själva administrationen av ansökningar bekostas av Region Uppsala. Om skolorna eller annan kommunal instans skulle finansiera motsvarande resor med inhyrda bussbolag skulle den totala kostnaden ligga på uppskattningsvis över en halv miljon kronor.

Systemet har emellertid flera nackdelar för nyttjande skolor. Eftersom man är hänvisad till ordinarie tidtabeller och till restider mellan 9.00 och 15.00, så är skolan beroende av en regelbunden linjetrafik i närområdet inom dessa tidsramar. För många landsbygdsskolor saknas den möjligheten. Många kulturprogram börjar tidigt på förmiddagen, vilket gör att skolor som inte tillåts resa före 9.00 kan gå miste om dessa program om restiden är lång. Likaså kan tillgången till kultur begränsas av att skolan måste hinna tillbaka till skoldagens slut, och på grund av restiden inte hinner fram och tillbaka till resmålet om man måste resa efter 9.00.

Enligt reglerna för kulturbuss får gruppen inte vara större än 25 personer eller en skolklass. Detta innebär att en skola aldrig kan åka med en större grupp vid samma tillfälle. För skolor som ligger vid tätt trafikerade busslinjer kan grupper dela upp sig på olika bussar, men skolor vid gles linjetrafik har inte motsvarande möjlighet, utan får vid behov dela upp gemensamma kulturupplevelser på flera dagar.

Systemet med kulturbussar kräver också mycket administration av skolorna i form av ansökningar. För varje resa som ska göras måste skolan lämna in en ansökan och invänta besked. Skolan har ofta dessutom behövt göra en bokning av själva kulturupplevelsen och har kanske även ansökt om annat stöd för detta. I många andra kommuner med samordning av kulturprogram finns även en samordning av busstransporter, vilket innebär att transportfrågan löses av samordnaren. Med ett sådant system frigörs arbetstid från den pedagogiska personalen.

Om Uppsala kommun införde en kulturgaranti med ett gemensamt utbud för alla elever, så skulle det inte finnas kapacitet i nuvarande ordinarie linjenät för att transportera alla elever med de regionala kulturbussarna. Om det då kunde finnas en samordnad transportstruktur runt just det gemensamma kulturutbudet, så skulle den regionala kulturbussen fortfarande kunna vara ett komplement för de skolor som vill nyttja annat utbud än det gemensamt samordnade.

10.6 Tillgång till lokaler

Scenkonstföreställningar eller konserter spelas antingen på de få fasta scener som finns i kommunen, eller uppsökande ute på förskolor och skolor. De flesta förskolor, och i vissa fall skolor, saknar en lokal som möjliggör sceniska program hos dem, och de är då hänvisade till att ta sig till de fasta scenerna. Att transportera en förskolegrupp med kollektivtrafik kräver både personella resurser och tid. En del skolor på landsbygden har svårt att ta sig med kollektivtrafik till de fasta scenerna, vilket behandlas särskilt i ett separat stycke.

Vad gäller framför allt förskolan och lågstadiet finns det många scenkonstgrupper och musikensembler som erbjuder föreställningar i mindre format, anpassade för att kunna spela ute på förskolor och i mindre lokaler. Det finns en möjlighet att kommunens förskolor och skolor erbjuder lokaler som skulle kunna passa för turnéläggning av sådana föreställningar, men ingen sådan kartläggning av lokaler har hittills genomförts. Det saknas en förteckning över möjliga lokaler för kulturprogram i förskola och skola.

I de fall där det finns lämpliga kulturlokaler i närheten av skolenheter saknas det ofta samordningsresurser. Personal på skolenheten har inte tid att boka och iordningsställa en extern lokal, möta upp teatergruppen och sköta allt annat praktiskt runt att arrangera en föreställning. Skolenheten får också en extra kostnad i form av lokalhyra. I de flesta fall är det varken utbildnings- eller kulturförvaltningen som äger lokalerna, utan något av kommunens fastighetsbolag.

Många kulturupplevelser är beroende av tillgång till större lokaler där man kan bygga upp en plats för framträdandet och samtidigt rymma en sittande publik. Det gäller bland annat teater-, dans- och cirkusföreställningar samt konserter. I de fall då sådana ensembler har uppsökande verksamhet till förskolor och skolor brukar verksamheten förläggas framför allt till skolornas idrottshallar, men även till större samlingssalar, aulor och matsalar. När en kommunal verksamhet arrangerar sådan lokalkrävande verksamhet måste således en kostnad för lokalen räknas in i den totala kostnaden.

En förskola berättar att när man vill hyra gymnastiksalen i den närliggande skolan för kulturprogram eller rörelseaktiviteter nekade de, eftersom skolan har bokat upp och hyrt lokalen för egen del för alla dagar under skoltid. Förskolor, framför allt på landsbygden, har uttryckt önskemål om närliggande lokaler som alla kan få möjlighet att boka och som är anpassade för kulturverksamhet. Det saknas en förteckning över vilka lokaler inom kommunen som fungerar för sceniska program samt övergripande rutiner för uthyrning av lokaler till kulturprogram.

Eftersom framför allt förskolor och skolor på landsbygden är beroende av turnerande kulturverksamhet, där särskilda lokaler kan behövas, behövs en tydlig struktur för vilka lokaler som kan vara tillgängliga, vilken prioritet kulturprogrammen har vad gäller förhyrning samt vilken kommunal part som ska stå för lokalkostnaden. I de fall då lokaler såsom gymnastikhallar och andra samlingslokaler med schemabokning fungerar som kulturlokaler, bör en fungerande samarbetsstruktur tas fram mellan utbildningsförvaltning, kulturförvaltning och fastighetsbolag, för att underlätta bokningshantering och kostnadsplanering.

I vissa andra kommuner finns det en övergripande kommunal inriktning, som inkluderar även kommunala bolag, att särskilt främja verksamhet för barn och unga. Detta innebär att hyresnivån för verksamheter som riktar sig till barn och unga är lägre än för andra verksamheter, eller att barnverksamheter inte har någon hyra alls. Kostnaden för fastigheter och skötsel läggs inte ut på verksamheterna som finns i lokalerna, utan budgeteras för i den kommunala instans som handhar fastigheterna. I Malmö stad läggs ingen hyra på barn- och ungdomsverksamheter i kommunala

fastigheter. I Enköpings kommun lägger kultursekreterarna förskolors och skolors kulturprogram kostnadsfritt i kommunens lokaler. I Uppsala kommun däremot debiteras såväl förskolor och skolor som kulturförvaltningen för varje nyttjad timme, både när det gäller skollokaler och idrottslokaler. Det hade varit önskvärt med ett system som främjar barn- och ungdomsverksamhet liknande dem i Malmö eller Enköping.

Kulturförvaltningen står som hyresgäst för ett antal fasta scener i Uppsala kommun, men den verksamhet som bedrivs på dessa scener har ingen samordning sinsemellan vad gäller utbud och målgrupp. Eftersom det i nuläget inte finns någon samordning av kulturutbudet för förskola och skola, så har det inte heller funnits något uppdrag att samordna lokalnyttjandet. Om kommunen inför en kulturgaranti som innebär att barn ska få ta del av scenkonst, behöver nyttjandet av de fasta kommunala scenerna ses över för att täcka det nya lokalbehovet.

10.7 Stödstrukturer

10.7.1 Brist på stödstrukturer för andra konstformer än teater och dans

Det nuvarande kulturpolitiska programmet har som målsättning att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning. Som ett medel för att uppnå detta finns det kommunala arrangörsstödet som subventionerar föreställningskostnaden när en förskola eller skola bokar fria, professionella scenkonstgrupper baserade i Uppsala kommun.

Sedan det statliga stödet Skapande skola infördes 2008 har flera andra konstformer blivit vanliga inslag i arbetet med kultur i skolan, och många professionella kulturutövare i Uppsala arbetar med skolan som målgrupp, bland annat konstnärer, musiker och författare. För dessa konstformer finns emellertid inga kommunala stödstrukturer som ger subventioner åt förskolan eller skolan. För grundskolan finns möjligheten att anlita kulturutövarna inom Skapande skola, men förskolan och gymnasiet har inga sådana statliga medel. Förvaltningen menar att det finns ett behov av att införa stödstrukturer i förskola och skola även för andra konstformer än teater och dans.

Under våren 2017 uppdrog kulturnämnden till kulturförvaltningen att komma med förslag till förändring av det kommunala arrangörsstödet i samband med att förslag om modell för kulturgaranti läggs fram, för att få en enhetlig stödstruktur för kultur i förskola och skola.⁶⁵

10.7.2 Ojämn fördelning av stödstrukturer mellan olika skolformer

Som nämns ovan så erbjuds samtliga grundskolor möjligheten att söka det statliga stödet Skapande skola, för att med hjälp av professionell kultur stärka lärandet. Förskolan och gymnasieskolan har inga motsvarande statliga medel att söka, och det finns därför ett behov av att se över de kommunala stödstrukturerna för att underlätta tillgång till kultur i samtliga skolformer. Om en kulturgaranti införs och enbart innefattar grundskolan, såsom är fallet i många andra kommuner, blir det särskilt viktigt att se över övriga stödformer som når förskola och gymnasieskola.

10.7.3 Ojämn fördelning gällande nyttjande av kulturutbud

Enligt den besöksstatistik som kartlagts för 2015 framgår att många kulturinstitutioner får besök av samma förskolor eller skolor vid flera tillfällen per år, samtidigt som andra förskolor och skolor genomför enbart ett besök eller inte finns med i statistiken alls. Som exempel kan nämnas Uppsala

⁶⁵ KTN 2017-06-19: § 99

konstmuseum, som under 2015 tog emot hela 110 grundskolegrupper från 39 grundskolor. Statistiken visar dock inte om det handlar om samma elever vid de olika tillfällena, eller om skolan låtit flera klasser ta del av upplevelsen i omgångar. Om man valde att erbjuda ett kostnadsfritt besök per skola, så skulle konstmuseet med sin nuvarande kapacitet kunna nå en hel årskurs i alla skolor i kommunen med sin verksamhet. Liknande statistik finns för flera andra kulturaktörer.

10.8 Koppling mellan kulturupplevelsen och den pedagogiska processen

Som tidigare nämnts så kan en kulturupplevelse stärka lärandet inte enbart i de estetiska ämnena utan även i övriga undervisningsämnen. I den undersökning som gjorts med kommunens kulturaktörer upplever man emellertid en stor utmaning i att få pedagogerna att förstå den pedagogiska nyttan med kulturupplevelsen, framför allt när det handlar om högre stadier, där kunskaper ska mätas i form av betyg. Man upplever det som att pedagoger är stressade av allt de ska hinna med och att man då väljer bort sina elevers kulturupplevelse när man inte tydligt ser det mätbara värdet av upplevelsen. Samtidigt påvisas i samtal med förskolor och skolor att många aktivt väljer och använder kulturupplevelsen som en del av ett större temaarbete.

Kulturaktörerna upplever det vidare som att det finns en ojämn tillgång till kultur bland förskolor och skolor inom kommunen, och man kopplar denna skeva fördelning bland annat till ett beroende av eldsjälarna. Eldsjälarna ser nyttan med kulturen och låter barn och elever ta del av mycket kultur, medan andra förskolor och skolor aldrig får uppleva kultur. Kulturutövarna förordar en kultursamordnare som avlastar skolenheterna och ansvarar för att ge alla barn i skola och förskola tillgång till kultur, samt någon form av utbildningar för pedagoger kring hur man kan använda sig av kultur som ett verktyg inom olika ämnen, men även rent praktiskt vilken betydelse pedagogens agerande har i samband med klassens eller gruppens kulturupplevelse.

10.9 Skolbibliotekens roll

Enligt Kungliga Bibliotekets biblioteksstatistik från 2016 saknar hälften av grundskolans och gymnasiet elever i landet tillgång till ett bemannat skolbibliotek.⁶⁶ I samband med framtagandet av en biblioteksplan för Uppsala kommun deltog 63 procent av Uppsala kommuns grund- och gymnasieskolor (resursenheter ej medräknade) i en enkätundersökning, såväl kommunala som fristående. 37 procent av de svarande grund- och gymnasieskolorna saknade ett bemannat skolbibliotek och 29 procent saknade ett skolbibliotek överhuvudtaget. Siffran kan dock vara missvisande, eftersom många skolor inte deltog i undersökningen.

I en undersökning som gjordes med kommunala grundskolerektorer 2009 angav 60 procent att det är viktigt med ett eget skolbibliotek och att den skolbiblioteksservice som skolorna köper från folkbiblioteket inte fungerar lika bra som ett skolbibliotek placerat på skolan hade kunnat göra.⁶⁷ Svarande menade att det var krångligt att behöva gå till folkbiblioteket för att låna böcker, och menar att avtalet t.ex. borde möjliggöra leverans till skolan av beställda böcker.⁶⁸

Att köpa service från ett folkbibliotek som inte är beläget i de egna skollokalerna, utan som kanske ligger långt från skolan, innebär andra förutsättningar än att ha ett eget skolbibliotek. Den service som skolan idag köper från Bibliotek Uppsala motsvarar inte kraven på skolbibliotek så som de är

⁶⁶ Sveriges officiella biblioteksstatistik 2016

<http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/2017/05/24/sveriges-officiella-biblioteksstatistik-2016/>

⁶⁷ Rydbeck, Kerstin (red.), *Spelar skolbibliotek en roll? En presentation av fem projekt från en forskningscirkel om skolbibliotek*. Uppsala, 2009, 38.

⁶⁸ Ibid, 39.

definierade i skollag och av Skolinspektionen. Ett skolbibliotek ska anpassas efter elevernas behov och vara möjligt att använda som en integrerad del av undervisningen, och det är inte möjligt med den lösning som nuvarande avtal erbjuder.

I de enkätundersökningar som gjordes i samband med framtagandet av biblioteksplanen deltog även personal inom Bibliotek Uppsala. Personalen upplevde att man hade en bra samverkan med det civila samhället runt biblioteken och att biblioteket var en viktig del av det omgivande samhället. Däremot är personalen mer tveksamt inställd till bibliotekets roll som lärande miljö. Endast en tredjedel av de svarande upplevde en fungerande samverkan med utbildningsanordnare. Några kommenterade att det behövs en bättre dialog mellan skola och bibliotek för att förstå varandras verksamheter bättre.

För att säkerställa alla elevers tillgång till ett skolbibliotek skulle det behövas en handlingsplan med utgångspunkt i kommunens biblioteksplan samt i skollagens och Skolinspektionens definition av ett skolbibliotek. Den pedagogiska biblioteksvisning som erbjuds till förskoleklasser inom avtalet om utökad skolbiblioteksservice, är som nämnts ett vanligt förekommande inslag i andra kommuners kulturgaranti. Om ett sådant inslag skulle ingå i en kulturgaranti och därmed erbjudas kostnadsfritt till skolan, så behöver Bibliotek Uppsala och grundskolorna revidera sitt övriga avtal runt skolbiblioteken.

11 Utvecklingsbehov av kultur i förskola och skola i Uppsala kommun

11.1 Samordning

11.1.1 *Införande av samordnande funktion för kultur i förskola och skola*

En förutsättning för en fungerande kulturgaranti är en kultursamordnare som köper in gemensamma kulturprogram åt förskolor och skolor, bistår med det praktiska runt lokaler och värdskap och därmed sänker den enskilda skolenhetens kostnad och arbetsinsats, eller erbjuder föreställningen helt kostnadsfritt till skolenheten, beroende på kommunens stödstrukturer. Funktionen samordnar också skolenheternas kulturombud. Även om en kulturgaranti inte införs skulle en kultursamordnare minska de enskilda skolenheternas kostnader och arbetsinsatser runt kulturupplevelser.

För att uppnå en reell garanti behövs vidare en funktion som följer upp genomförda kulturprogram och kontinuerligt utvecklar verksamheten. Med en teknisk lösning för bokningsprocessen kan också statistik integreras i programmet, men själva resultatet måste analyseras för att vara av värde för en utvecklingsprocess. Med kommunens nuvarande organisation skulle såväl samordning som uppföljning kunna förläggas inom kulturförvaltningen, dock med behov av förstärkta resurser avhängigt av kulturgarantins omfattning.

11.1.2 *Samordning runt nyttjande av externa stödformer*

För att kunna ta ett helhetsgrepp på utvecklingen inom området och säkerställa att barn får uppleva och utöva kultur, skulle kommunen internt behöva samordna sitt nyttjande av de externa stödformer som kommuner kan söka för kulturverksamhet i förskola och skola. Det handlar bland annat om det statliga stödet Skapande skola, om de regionala arrangörstöden för scenkonstföreställningar och om Svenska Filminstitutets stöd till filmkulturell verksamhet. Exempelvis behöver arbetet med Skapande skola få en starkare koppling till övriga satsningar inom kultur i förskola och skola, och kulturförvaltningen behöver se över sitt nyttjande av de regionala arrangörstöden för att främja en bred tillgång till kultur.

11.2 Struktur

11.2.1 *Införande av kulturombud*

Att införa ett eller flera kulturombud på varje skolenhet, vilka sköter kontakten gentemot kultursamordnaren, skulle innebära att skolenheten nås av information på samma nivå, oavsett om det handlar om en fristående eller en kommunal enhet. Kulturombudet har rektorns eller förskolechefens stöd att ta emot information om kultur och förmedla vidare till sina kollegor, att delta vid utbudsdagar och fortbildningstillfällen inom kulturområdet, att tillsammans med kultursamordnare och övriga kulturombud planera kulturutbudet, att boka in skolenheten på aktuella kulturprogram samt att i vissa fall bistå turnerande kulturaktörer på plats i skolan. Kulturombud har funnits tidigare i Uppsala kommun, men systemet skulle behöva återupplivas.

11.2.2 *Tydliggörande av ansvars- och kostnadsfördelning gällande kultur i förskola och skola*

Enligt reglementet för kommunens nämnder bär kulturnämnden det övergripande ansvaret för Uppsalas kulturpolitik. Om en kulturgaranti ska införas i skolan behövs ett tydliggörande av hur samarbetet ska se ut mellan kulturförvaltningen och övriga berörda instanser, såsom

utbildningsförvaltningen med dess kulturverksamheter och de enskilda skolenheterna samt kommunala bolag med berörda verksamheter. För en fungerande och långsiktig struktur för en garanti behövs tydliga ekonomiska ramar och en formaliserad ansvarsfördelning.

Många förskolor och skolor har i tidigare undersökningar framhållit att det saknas ekonomiska resurser för att ta del av kultur, och att man skulle ta del av mer kultur om man fick ytterligare ekonomiskt stöd. Det är därför angeläget att kostnader för en gemensam kulturgaranti fördelas på andra parter än enskilda förskolor och skolor. För att inte skapa kraftigt ökade kostnader för andra parter skulle befintlig kostnadsfri verksamhet kunna omformas så att enbart det utbud som ingår i en garanti är kostnadsfritt, medan förskolan eller skolan på egen hand finansierar ett återbesök eller besök i andra årskurser än de som ingår i garantin.

11.2.3 Revidering av stödstrukturer för kultur i förskola och skola

Det kommunala arrangörstödet subventionerar föreställningskostnaden när en förskola eller skola bokar fria, professionella scenkonstgrupper baserade i Uppsala kommun. Sedan 2008 erbjuds grundskolor möjligheten att söka det statliga stödet Skapande skola, för att med hjälp av professionell kultur stärka lärandet. Förskolan och gymnasieskolan har inga motsvarande statliga medel att söka. För konstformer utöver scenkonst saknas kommunala stödstrukturer som ger subventioner åt förskolan eller skolan, och stödet till scenkonst är förbehållet Uppsalabaserade grupper. Det finns ett behov av att se över de kommunala stödstrukturerna för att underlätta tillgång till kultur genom olika konstformer och i samtliga skolformer.

Om en kulturgaranti införs i Uppsala, blir det särskilt viktigt att se över övriga stödformer för att de ska kunna komplettera såväl garantin som Skapande skola. Kulturgarantin får inte slå ut verksamheten för de kulturaktörer som inte ingår i garantin, eller begränsa berörda kulturverksamheter i sitt arbete gentemot målgrupper som inte ingår i garantin. En lösning skulle kunna vara att utbudet som ingår i en kulturgaranti är kostnadsfritt för den enskilda skolan, och att skolan utöver det kan köpa ytterligare kulturprogram mot en avgift. På så vis kan alla skolor ta del av kultur oavsett ekonomisk situation, och de skolor som vill prioritera kulturupplevelser kan lägga en del av sin egen budget på att utöka utbudet. Samtidigt står kulturaktörer utanför kulturgarantin inte ensamma med en avgiftsbelagd verksamhet.

11.2.4 Flexibilitet i programutbud

I kartläggningen har framkommit att alla skolenheter inte har samma förutsättningar inom de olika åldersgrupperna att ta del av kultur, beroende på exempelvis geografiskt läge eller skolform. Om man inför en kulturgaranti eller erbjuder ett visst program för en åldersgrupp, bör det finnas en flexibilitet i strukturen som tar hänsyn till skolenheternas olika förutsättningar.

11.2.5 Formalisering av uppföljning

Det kulturpolitiska programmet som antogs 2005 fastslår att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning, samt att liknande målsättningar ska sättas för andra konstformer. Det finns dock ingen formaliserad uppföljning av målsättningarna, och redan 2009 konstaterades i en utredning att det saknas såväl ekonomiska som organisatoriska resurser för att uppfylla målen.⁶⁹ Det finns i stort ingen strukturerad uppföljning av hur kulturutbudet ser ut i kommunala och fristående förskolor och skolor. När resurser avsätts för att genomföra en kulturgaranti

⁶⁹ KTN 2017-06-19: § 99

bör även en smidig struktur skapas för att följa upp nyttjandet och effekterna av verksamheten, utan att för den skull belasta förskolor och skolor administrativt.

11.3 Logistik

11.3.1 Lättanvänd bokningsfunktion för kulturprogram i förskola och skola

De större kommunerna i landet har som nämnts ovan en utvecklad struktur för kultur i förskola och skola. För att kunna hantera programläggning till så stora mängder barn och unga har kommunerna utvecklat digitala bokningsfunktioner där förskolor och skolor kan hitta och boka program. Även Linköpings kommun har ett enklare bokningssystem som de planerar att vidareutveckla inom en snar framtid.

Uppsala kommun har i dagsläget en sorts evenemangskalender där aktörer som erbjuder kulturprogram för förskola och skola kan visa sitt utbud, men det saknas en bokningsfunktion. En kulturgaranti som erbjuder ett visst utbud till alla barn och unga i en viss åldersgrupp förutsätter att det finns ett smidigt bokningssystem som underlättar programläggning och som möjliggör statistisk uppföljning. En kulturgaranti utan ett digitalt bokningssystem kräver manuell hantering av bokning och uppföljning, och därmed stora personella resurser.

Förvaltningarna föreslår att en bokningsfunktion för kulturprogram i förskola och skola utvecklas i samband med att en modell för kulturgaranti tas fram, för att uppnå en effektiv bokningsprocess för alla parter och för att säkerställa statistisk uppföljning av modellen. Utan ett effektivt bokningssystem på plats vid införandet av en kulturgaranti skulle det behövas en heltidsanställd person för bokning och uppföljning.

11.3.2 Införande av gemensam transportservice

I flera genomförda undersökningar och satsningar har bristen på transportmöjligheter uppgetts vara ett avgörande hinder för förskolor och skolor att ta del av kultur. Det handlar både om brist på kommunikationsmedel och om brist på ekonomiska resurser för att på egen hand ombesörja transport.

I Malmö stad finns kultur- och naturbussar som kostnadsfritt kan nyttjas av förskolor och skolor när de tar del av det gemensamma kostnadsfria kulturutbudet eller besöker utvalda naturresmål i kommunen. Kultur- och naturbussarna finansieras av kulturförvaltningen, som en del i kommunens långsiktiga satsning på kultur för barn och unga.

Uppsala är en landsbygdskommun där flera förskolor och skolor ligger långt från kulturinstitutioner och har begränsad tillgång till kommunikationer. En gemensam transportservice som är kostnadsfri för den enskilda förskolan eller skolan skulle utjämna den skillnad gällande tillgång till kultur som idag beror på transportmöjligheter.

11.3.3 Översyn och samordning av lokaler

Kulturförvaltningen står som hyresvärd för ett antal fasta scener i Uppsala kommun, men den verksamhet som bedrivs på dessa scener har ingen ömsesidig samordning vad gäller utbud och målgrupp. Om kommunen inför en kulturgaranti som innebär att barn ska få ta del av scenkonst, så behöver nyttjandet av de fasta kommunala scenerna ses över för att täcka det nya lokalbehovet.

I de fall då lokaler såsom gymnastikhallar och andra samlingslokaler med schemabokning fungerar som kulturlokaler, bör en fungerande samarbetsstruktur tas fram mellan utbildningsförvaltning, kulturförvaltning och fastighetsbolag, för att underlätta bokningshantering och kostnadsplanering.

För att kunna säkerställa tillgång av kulturlokaler för förskolor och skolor även utanför innerstaden bör en kartläggning av lokaler göras, där det tydliggörs vilka lokaler som finns, deras tekniska förutsättningar samt kostnad för att hyra dem för kulturprogram.

I Uppsala kommun ligger många skolor långt från de fasta scenerna i innerstaden, och för dessa skolor är det viktigt att kunna få uppsökande scenkonst, för att uppnå en likvärdig tillgång till kultur,⁷⁰ men likvärdigheten förutsätter också att dessa skolor inte har extra kostnader för lokaler för upplevelsen. I en kulturgaranti som finansieras centralt och som innehåller scenkonst eller annan verksamhet som kräver större lokaler, bör även kostnader för lokaler inkluderas i den centrala budgeten.

11.4 Utveckling av pedagogisk plattform

De kommuner som har en utvecklad struktur för kultur i förskola och skola har utöver en smidig bokningsfunktion ofta även en digital pedagogisk plattform, där kultur erbjuds som ett av många pedagogiska verktyg i det dagliga undervisningsarbetet. Målgruppen är pedagoger från förskola till gymnasium, i såväl fristående som kommunala verksamheter. Utbildningsförvaltningen har tidigare haft ett pilotprojekt runt att utveckla Pedagog Uppsala, vilket skulle behöva ses över och vidareutvecklas.

⁷⁰ KTN-2016-0078

12 Slutdiskussion

Kultur- och utbildningsnämnderna har ett gemensamt uppdrag att ge barn och unga tillgång till kultur i förskola och skola. Kartläggningen har visat att många förskolor, familjedaghem och skolor använder kultur i sin verksamhet och undervisning, i större eller mindre omfattning, men även att det finns många utvecklingsområden som behöver ses över för att kunna säkerställa tillgång till kultur.

- Skolan måste ha lätt att hitta kulturprogram.
- Skolan måste ha lätt att boka kulturprogram.
- Skolan måste ha tillgång till stöd och information kring arbete med kultur i skolan.
- Skolan måste "fredas" – genom kulturombud på förskolor och skolor som tar emot information, kultursamordnare som filtrerar informationen och nyhetsbrev som samlar aktuellt kulturutbud i ett utskick.
- Skolans kontakt med kulturen måste vara ett positivt komplement till undervisningen och inte en börda, vilket kan uppnås med kultursamordnare som avlastar skolan med det administrativa runt kulturupplevelsen.
- Skolan måste ha fysisk tillgång till kulturen på lika villkor, i form av transportmöjligheter och tillgång till lokaler.

Huvudansvaret för estetiska inslag i undervisningen ligger hos skolan. Även om man kan dra nytta av kulturlivet och kulturförvaltningen med sina samordnande funktioner så har skolan ändå det yttersta ansvaret och behöver vara en aktiv samarbetspart. För att insatser i form av en kommunal kulturgaranti långsiktigt ska få genomslag i undervisningen krävs ett engagemang från skolans sida. Omvänt gäller att insatser och kulturprogram som planeras och genomförs av kulturförvaltningen behöver ha en tydlig koppling till skolornas pedagogiska arbete, för att vara ett stöd i pedagogernas arbete med estetiska läroprocesser.

Kartläggningen har påvisat flera områden där det finns ett utvecklingsbehov för att kunna skapa en fungerande struktur för kultur i skolan som underlättar den administrativa bördan för de enskilda skolenheterna. Det pedagogiska arbetet kring estetiska läroprocesser är en uppgift för skolans personal, men alla de aspekter kring en kulturupplevelse som inte är kopplade till själva lärandet går att lyfta från pedagogernas arbetsuppgifter och lägga på andra funktioner, så länge de olika aspekterna hålls samman genom tydliga rutiner och effektiva former för samarbete.

Uppsala kommun har i det kulturpolitiska programmet ambitiösa målsättningar gällande barnkultur, där man anger att alla elever minst en gång per läsår ska få ta del av en professionell teater- eller dansföreställning, och att mätbara mål ska formuleras även för andra konstformer. Det saknas emellertid en rutin för uppföljning av målsättningen och det saknas resurser och fungerande strukturer för att genomföra den. Att införa en kulturgaranti är inte en så stor förändring målsättningsmässigt. Det är däremot viktigt att i samband med införandet också skapa en struktur som kan genomföra och följa upp garantin.

Uppsala kommun s kultur nämnd lade 2015 uppskattningsvis runt 11 miljoner kronor för att, genom egen verksamhet eller kulturutövare med olika former av stöd, erbjuda kostnadsfri eller subventionerad kultur riktad till förskola och skola. Med dessa medel nåddes drygt 1 000 barn- och elevgrupper, vilket skulle kunna motsvara hela grundskolan. Dessa grupper bestod emellertid ofta av samma elever. För att säkerställa tillgång till kultur för alla elever, behövs en effektiv struktur som följer upp elevernas kulturkonsumtion utan att öka den administrativa bördan för skolor eller kulturutövare.